

Genel Yayın Sıra No: 150
2009/16
Cep Kitaplığı: XLVII
ISBN No: 978-605-5614-01-0

Yayına Hazırlayan
Av. Celal Ülgen - Av. Coşkun Ongun

Kapak
Can Eren

Tasarım / Uygulama
Referans Ajans
Tel: +90.212 347 32 47
e-mail: info@referansajans.com

Baskı
Sanat Matbaacılık
Medya ve Reklam Hizm. San. Tic. Ltd. Şti.
Hattat Halim Sokak No:13
Balmumcu - Beşiktaş / İstanbul
Tel: +90.212 267 04 23
e-mail: as@sanatmatbaacilik.com

Birinci Basım: Eylül 2009

İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararıyla 1.000 adet basılmıştır.

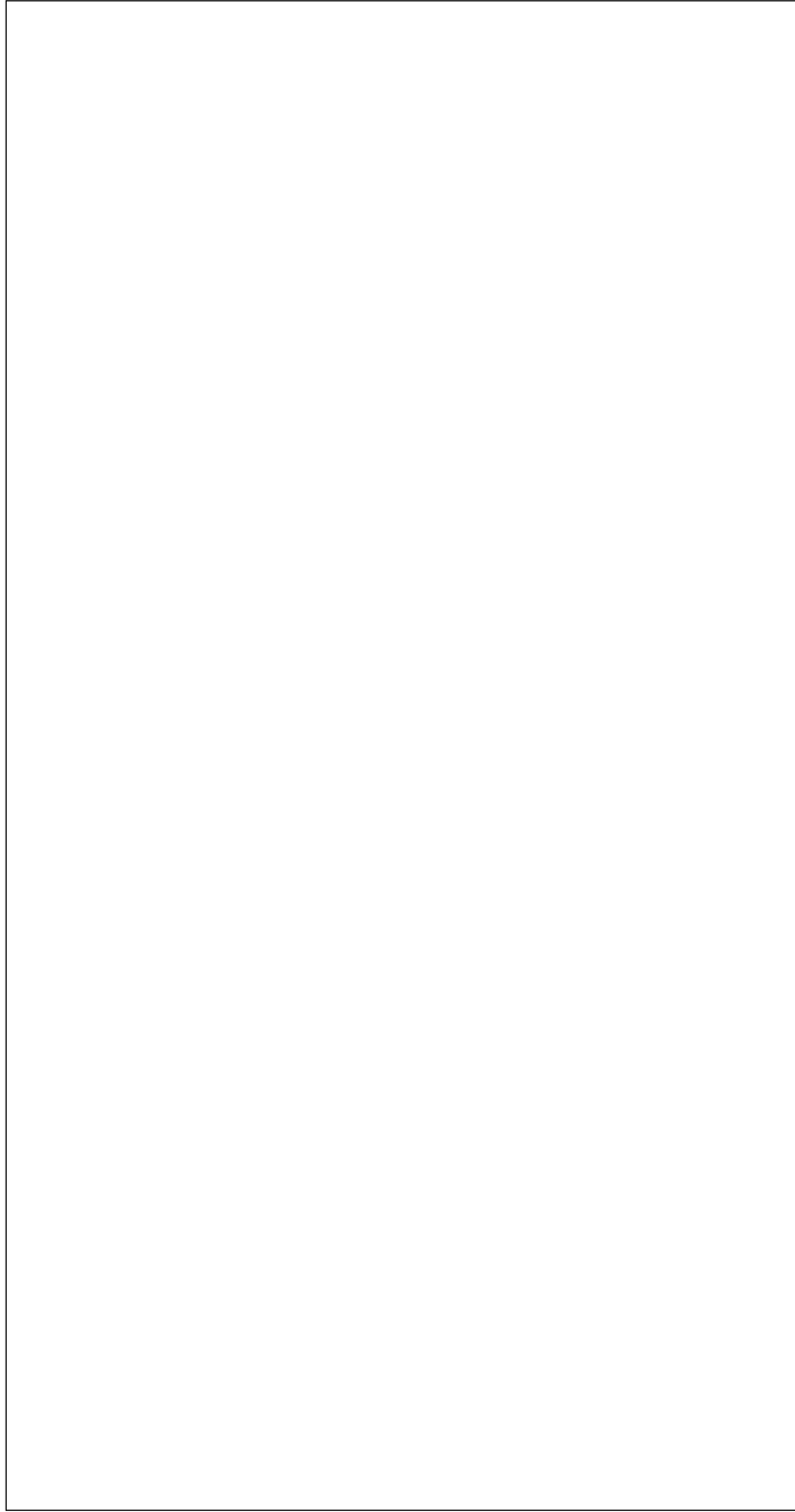
İstanbul Barosu

**CMK'DA
TUTUKLAMA
ve
“Makul Süre”**

Orhan Apaydın Konferans Salonu
15 Temmuz 2009

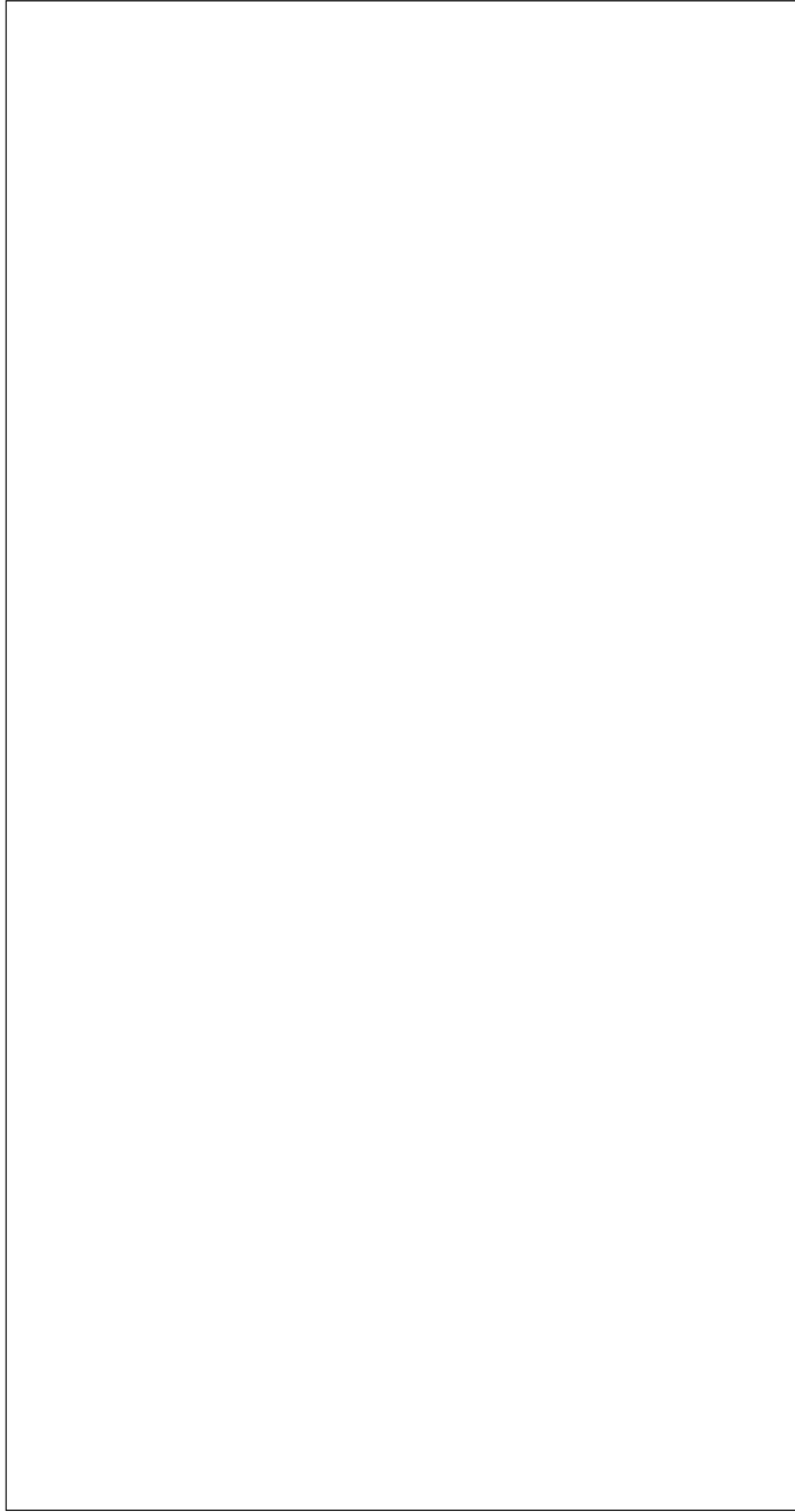

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI
İstiklal Caddesi Orhan Adli Apaydın Sokak
1. Baro Han Beyoğlu / İstanbul
Tel: (0212) 251 63 25 (pbx)
Faks: (0212) 293 89 60
dergi@istanbulbarosu.org.tr

İÇİNDEKİLER

Yayın Kurulu'ndan	7
Açılış	9
Av. Muammer AYDIN	9
Prof. Dr. Erdener YURTCAN	17
Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU.....	21
Ayhan GÖDEKMERDAN	31
Av. Önder ÖZTÜREL	37
Av. Metin ÇETİNBAS	47
Av. Turgay DEMİRCİ.....	58
Soru - Yanıt	65

YAYIN KURULU'NDAN

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 100. maddesinde ifadesini bulan bir önlemden 'Tutuklama'dan ve 'Makul süre'den söz eden önemli bir etkinlik sonrası bu yayını yapıyoruz.

Konuşmacılar konuyu tam bir yetkinlik ve erginlik içinde ele aldı, ayrıntılı bir biçimde irdeledi ve salt CMK'nun tek bir maddesi için bu kitap ortaya çıktı.

Fazla söze gerek yok.

İstanbul Barosu Başkanı sayın Av. Muammer Aydın'ın konuşmasından başlayarak ilerleyelim.

CMK 100. maddede yer alan Tutuklama önleminin ülkemizde nasıl "peşin cezaya", "ön ödeme", "erken ceza"ya dönüştürüldüğünü göreceksiniz.

CMK ülkemiz için yeni bir kanun; TCK da...

Uygulama da yeni...

Henüz Yargıtay Kararları desteği bu yasaların arkasında yok.

Bu nedenle söz öğretinin. Sorumluluk da...

*Bir başka yayında buluşmak umuduyla,
Hoşçakalın...*

Av. Celal ÜLGEN

Yayın Kurulu Başkanı

İSTANBUL BAROSU
PANEL
“CMK'DA TUTUKLAMA KURUMU VE
MAKUL SÜRE”

Oturum Başkanı:
Prof. Dr. Erdener YURTCAN

15 Temmuz 2009

Av. MUAMMER AYDIN

(İstanbul Barosu Başkanı)

Değerli hocalarım, yargımızın değerli savcıları ve değerli meslektaşlarım; İstanbul Barosunun bugünkü paneline hepimiz hoş geldiniz.

Hepinizin bildiği gibi, ülkemizde hukukun uygulanmasında, yargılama faaliyeti sırasında bazı fiili uygulamalar yasal düzenlemelerin üzerine çıkmaktadır ve bugün geldiğimiz noktada özellikle cezaevlerinde hükümlüden çok tutuklunun olması; öncelikle insanların temel hak ve özgürlüklerinin Anayasal ve yasal düzenlemelere rağmen sınırlandırılmasına, diğer taraftan da devletin sırtına daha çok bakıma muhtaç, daha fazla insan birikmesine neden olmaktadır. Aslında tutuklamanın nasıl yapılacağı, CMK 100. madde gereğince hangi koşullarda gerçekleştirileceği açıkça belirtilmişken, ne yazık ki bazı ölçütlere uygun olmayan ve tamamen "*Ben yaptım, oldu*" mantığıyla tutuklama kararları verilmektedir.

O nedenle, bugünkü panelin konusu hem tutuklama, hem de makul süre, yani gerek soruşturma aşamasında, gerekse kovuşturma aşamasında tutuklulukta geçecek olan sürelerin ne olması gerektiği. Bunları değerli katılımcılarla birlikte, değerli hocalarımızla birlikte, değerli uygulamacılarla birlikte, hep birlikte ele alacağız.

Hiç kuşku yok ki, ülkemiz bir hukuk devletidir, hukuk devleti olma niteliğini de sonsuza dek sürdürecektir. Bu konuda Anayasal kurumlar, hukuk devleti ilkesinin koruyuculuğu ve kollayıcılığı görevini de

aksatmadan her koşulda yerine getirmelidirler. Avukatlık Kanununun barolara verdiği yetki ve sorumluluk gereği, ülkemizdeki az önce sözünü ettiğim hukuki uygulamalar sebebiyle bu panelin yapılması ve sonuçlarının da tüm hukuk dünyası ve kamuoyuyla paylaşılması zorunluluğu doğmuştur.

Evet, ülkemiz bir hukuk devletidir. Zaman zaman bu ilke aşındırılmak istense de, kimi yasa ve uluslararası sözleşmelerle tanınmış ilkeler ve yükümlülükler uyulmasa da, hukuk devleti ilkesi ışığında yasalara uygun olarak yargılama faaliyetleri sürdürülmeli ve hukukun üstünlüğü ilkesi pekiştirilmeli ve her düzeyde kurumsallaştırılmalıdır. Bu nedenle de insan temel hak ve özgürlüklerini sınırlandıran tutuklulukta geçen sürelerin makul olup olmadığı, bu makul sürelerin aşılmaması konusunda titizlik gösterilmelidir.

Kamuoyunca adı bilinen ve dalga dalga operasyonlarla tutuklu şüpheli sayısı gittikçe artan, binlerce sayfalık iddianamesi ve yüzlerce klasör kanıtlarıyla hem ülke ve hem de dünya kamuoyunu yakından ilgilendiren bir davada ve ucu açık soruşturmada bugün makul süreler aşılmış ve hem Anayasa, hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri ihlal edilmiştir.

Biz olaya peşin hükümle bakmıyoruz aslında, genel hukuk ilkeleriyle ilgili değerlendirme yapan ve olaya objektif bakan herkesin bunu görebilmesi mümkündür. Anayasanın 19. maddesiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5/3. maddesi, bu

aykırılıkların kolayca ihlal edildiğinin anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu soruşturma-
da halen tutuklulukla ilgili ya da genel anlam-
daki soruşturmalarda tutukluluklarla ilgili
davaların uzun süre açılmamış olması,
şüphelilerin bu uzun sürede yeterince somut
ve açık bir biçimde hangi fiil ve hangi eylem
nedeniyle suçlandıklarını dahi bilememiş
olmaları, bu kişilerin haksızlığa uğradıkları
savlarını da haklı çıkarmaktadır.

Birçok örneği var; işte ünlü bir bayan
şarkıcı örneği. Herkes suç işleyebilir, hiç kim-
senin suç işleme konusunda ayrıcalığı ya da
suç işledikten sonra dokunulmazlığı, belli
dokunulmazlıklar hariç olmak üzere, yok.
Peki, o zaman hâkimin önüne çıkarma süreci
açısından soruşturma ne kadar yürütülmeli,
ne kadar sürede sonuçlandırılmalı, hiçbir
yasal düzenleme yok. O nedenle de makul
süre diyoruz, ama bakıyorsunuz, bir insan,
bir suç şüphesi altında ve 218 gün sonra
hâkim karşısına çıkacak. Böyle bir şeyi kabul
edebilmek mümkün değil.

Yine Silivri'de devam eden davayla ilgili,
geçen yıl temmuz ayında tutuklu olan kişiler,
20 Temmuzda hâkim karşısına çıkacak. Bu
kadar uzun süre tutukluluk, gerçekten artık
bunun infaza dönüştürüldüğünün açık ve net
göstergesidir.

Yine CMK 102. maddede tutukluluk
süreleri için 6 aylık ve 2 yıllık iki ayrı süreyi
düzenlemektedir. Bunlardan biri, ağır ceza
mahkemesinin görev alanına girmeyen, diğeri
ise ağır ceza mahkemelerinin görev alanına
giren işlerle ilgilidir. Bu süreler, somut değil,
soyut sürelerdir. Üstelik bu sürelerin zorunlu

hallerde uzatılabileceği de yasada açıkça düzenlenmiştir. İlk bakışta bu adı bilinen davanın ağır ceza mahkemesinin görev alanında olması nedeniyle tutukluluk sürelerinin bu denli uzun olması, bir anlamda yasaya uygun gibi görünebilir. Ama, burada dikkat edilmesi gereken iki önemli ve hassas nokta vardır. Bunlardan birincisi, soruşturma sırasında tutukluluk durumunun bu denli uzun tutulmasının makul süreyi çoktan aşmış olması. İkincisi ise, CMK 100. maddenin düzenlediği biçim ile birlikte uygulanmanın, yani diğer söyleyişle hem yasa hükmünün, hem de uygulamanın açıkça Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 5/3 ve 6. maddelerine açıkça aykırılık oluşturmasıdır.

Bilindiği gibi, Anayasanın 19. maddesi, tutuklama için “kuvvetli belirti” koşulunu aramakta. CMK 100. maddede ise “*kuvvetli şüphe*” terimiyle ifade edilmektedir. Kimileri kuvvetli şüphelerle kuvvetli belirtiyi aynı anlamda görseler de, aslında bu iki kavram arasında gerçekten büyük farklar vardır. Kuvvetli belirti sözcüğünün içinde kanıt, yani delil de bulunmaktadır. Şüphelinin suçu işlediğine ilişkin somut olgular yoksa, atılı suça göre düzenlenmiş bulunan cezanın ağırlığı, tutuklama bakımından asla ve asla bir önem taşıyamaz. Bu haliyle CMK 100. madde, Anayasanın 19. maddesine açıkça aykırıdır. Ayrıca İnsan Hakları Sözleşmesinin az evvel de ifade ettiğim gibi, 5/3. maddesinde temelde bireyi devletin kişi özgürlüğüne yönelik keyfi müdahalelerine karşı koruyan ve güvence altına alan uluslararası bir sözleşme maddesi olduğuna göre, buna da açıkça

aykırılık teşkil etmektedir.

Yine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına göre, tutuklulukta geçen sürenin makul olup olmadığı ve bu makul sürenin aşıp aşılmadığı da hayati öneme sahiptir. Bu da soyut değil, somut olayın özelliklerine göre değerlendirilecek bir durumdur. Burada ulusal adli mercilerin sanığın tutuklanması ve tutukluluk halinin sürdürülmesini meşru gösteren nedenler ile sanık ya da şüphelinin salıverilme taleplerine ilişkin olarak verilen kararlardaki gerekçelerinin tutarlılığı da öne çıkmaktadır.

Adli mercilerce belirtilen tutukluluk gerekçelerinin yeterli ve geçerli olması durumunda da ikinci aşama devreye girecek ve ulusal adli mercilerin soruşturmayı yürütmeye gerekli sürati gösterip göstermediği konusu önem arz edecektir. Ayrıca tutuklu kişinin maddi, ahlaki ve sosyal durumu, soruşturma ve yargılamanın gecikmesine neden olup olmadığı, olayın soruşturulmasındaki güçlüklerin gecikmeye neden olup olmadığı, olayın karmaşıklığı, soruşturmanın yürütülme tarzı, soruşturma makamlarının tavrı ve bu makamların olayı ele alırken gösterdikleri tarafsızlık, özen ve soruşturmayı organize etme tarzındaki objektiflik, yani nesnellik, bunların hepsi değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Yargı makamlarının tavrı, yargılama sürerken salıverme talepleri için yapılan başvuruları ele alırken ve yargılamayı tamamlarken ileri sürdükleri gerekçelerin somut ve tatmin edici olup olmadığı da başvurulduğu takdirde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince inceleme ve irdeleme konusu

yapılacaktır. Bugünden çok net söylemek gerekiyor ve bir hukukçu olarak da ifade etmek istiyorum ; Türkiye'den şüpheli ve sanıklar bu yola gittikleri takdirde, buradan mutlak suretle ihlal kararı çıkacaktır ve zararın tazmin kararı mutlak suretle çıkacaktır diye düşünüyoruz.

Öğretide genellikle üç tür şüpheden söz edilmekte ve bir konunun suç oluşturması nedeniyle gerçeği araştırmaya başlamak için, önce basit şüphe, yani iddianame düzenleyerek dava açabilmek için, kanıtların da var olması halinde yine yeterli şüphe, sanığın tutuklanmasını gerektirecek kadar somut kanıt varsa da o takdirde kuvvetli şüphe arandığı belirtilmektedir. Anayasa'nın 19. maddesindeki kuvvetli belirtiyi kuvvetli şüpheye indirgeyecek olsak bile, sanığın tutuklanması için, bir davanın açılması için aranan kanıtlardan daha güçlü kanıtların varlığı gerekmektedir. Bu konularda bir oranlama yapmak gerekirse, basit şüphe, düşük oranlı şüphe dir. Yeterli şüphe ise, yüzde 90'dan az olmayan bir oranı içerir. Kuvvetli şüphe ise, yüzde 90 ya da yüzde 100'e yakın bir oranı kapsamaktadır.

Tüm bu ölçütler gözönüne alındığında, tutuklananlar, objektif nedenlere dayanmayan, tamamen öznel ve yetersiz kanıtlarla tutuklandıkları iddiasındadırlar ve burada da tutuklama süreleriyle ilgili makul sürelerin aşıldığı gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak, ülkemizdeki bu uygulamalar ve CMK'daki tutuklama kurumu, bu denli ihlallere yol açacak yoğunlukta ve şekilde hiçbir zaman bu dönemdeki kadar

kullanılmamıştır. Yukarıda belirtilen ve tutuklama süreleriyle olduğu kadar, gözaltı yöntemleriyle de ülkede geniş tepkilere yol açan bir soruşturmanın ve diğer genel soruşturmaların gelinen bu aşamasında bizce kesinlikle ve kesinlikle makul süreler aşılmıştır. Hele hele tutuklanan bu insanların tutukluluk sonrasında sağlıklarıyla ilgili ve bozulan sağlıklarının tedavi edilmemeleriyle ilgili durumları da gözönüne alındığı zaman, yine bu soruşturmada gözaltına alınıp tutuklanan ve daha sonra sağlık ve yaşam hakkı gözetilmeden tahliye edildikten 5 gün sonra ölümü gerçekleşen Kuddusi Okkır gibi somut bir örneğin önümüzde olması ve halen birçok soruşturmada, ki bu adı bilinen soruşturma başta olmak üzere, sağlıkları tehdit altında olan insanların Ceza ve İnfaz Yasasından doğan hak ve yetkileri, bırakın oradaki yetkiyi bir tarafa, insan olmaktan doğan, insan olmanın gerekleri olarak devletin kendisine hâmi olması, her türlü kolaylığı, her türlü sağlık hakkını, yaşam hakkını koruma altına alması için gerekli tedbirleri alması gerekirken, bunların yerine getirilmemesi ve halen birçok insanın ülkemizin birçok cezaevinde sağlıklarının bozulmuş olmasına rağmen, cezaevi koşulları içinde yaşamalarının ve orada bulunmalarının yaşam hakkını ihlal edeceğine ve ölebileceğine dair açık seçik raporlar olmasına rağmen, tutuklamalarının halen devam ettirilmesini anlayabilmemiz mümkün değildir.

Ancak, bunun bir diğer tarafı vardır tabii. Sonuçta herkes, yaptığının karşılığını bir gün mutlaka ve mutlaka görecektir. Bunun ola-

bilmesi için de gerçekten bunları objektif olarak değerlendirecek, Anayasal-yasal haklarına, uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülöklere uyacak, bunları gözetecek, cesur, adil yargıç ve savcılara ihtiyaç vardır.

Biliyorsunuz, bazı yargıçlarımız da hissettikleri baskıyı açıkça ifade etmekten geri durmadılar. Verdikleri kararlar nedeniyle haklarında soruşturmalar açıldı ki, bunu da açıkça ifade ettiler. Bu da yargının içine girdiği diğeri bir ayrı sorun olarak maalesef karşımızda durmaktadır. Aslında bu durum, yargı bağımsızlığına el atılmasının doğal bir sonucudur, başka bir şey olarak önümüze çıkmıyor, açık ve seçik olarak bu anlamda gözüküyor.

Sevgili katılımcılar, değerli meslektaşlarım; İstanbul Barosu, savunma mesleğinin örgütlü gücü olarak, yasaların kendisine verdiği hukukun üstünlüğünü ve hukuk devleti ilkesini koruma ve kollama göreviyle ülkemizin bu sorununu bir an önce Anayasa, İnsan Hakları Sözleşmesi ve hukuk devleti ilkesine uygun olarak çözmesini, masumiyet ilkesine ve adil yargılanma ilkesine uyulmasını, geçici bir koruma önlemi olması gereken tutuklamaların özgürlükleri en başında sınırlayan bir yaptırım ve infaz rejimine dönüşmesine ve insan hayatını sonlandıran bir noktaya gelmesine de son verilmesini ve makul sürelerde tutuklamaların neticelendirilmesini, ya takipsizlikle ya da kovuşturma açılarak sonlandırılması gerektiğini bir kez daha bir kez daha ifade etmek istiyoruz ve bu önemli günde hepinize buraya katıldığınız için, destek verdiğiniz için bir kez

daha teşekkür etmek istiyorum.

Konunun önemi nedeniyle, biz değişik görüşlerden hem avukat, hem savcı, hem önceki dönemde yargıç ve halen avukatlık yapan, hem de uygulamanın içinde olan değerli katılımcıları seçtik ve bu yelpazede konuyu tartışacağız. Evet, dinlediğiniz için, bu önemli günde birlikte olduğumuz için hepinize tekrar teşekkür ediyorum, sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

PROF. DR. ERDENER YURTCAN

(Oturum Başkanı)

Ben de hepinize hoş geldiniz diyorum.

Bugün Türk ceza yargılaması sisteminin çok önemli bir konusunu burada ele alacağız. Yöntemimiz şudur: Önce konuşmacılara ben 15'er dakika söz vereceğim ve onlar kendi bakış açılarıyla diledikleri gibi düşüncelerini açıklayacaklar. Sonra kimsenin en ufak bir kuşkusu olmasın, burada konuyla ilgili bir forum açacağız ve o forumda herkese söz vereceğim, herkes düşüncelerini makul ölçüler içinde, başkalarının da söz hakkını gözeterek birtakım açıklamalar yapacak ve buradan önemli sonuçlar çıkaracağımız kanaatindeyim. Dolayısıyla bu yöntem içinde herkes buraya geldiği için, sonuçta birtakım şeylere hem katkıda bulunacak, hem de bence dağarcığını da zenginleştirmiş olacak.

Bakın, bugünkü konu, ceza yargılaması sisteminin çok önemli bir kavramı, tutuklama. Tutuklama nasıl yapılacak, kim tutuklanacak, ne kadar tutuklu kalacak, bu nasıl bir resimdir, Türkiye'de bu resim içinde çeken acılar, ortaya çıkan sonuçlar, bunların

hepsini bugün konuşacağız. Ben açış konuşmasında toplantıya bir yol vermek için birkaç tane satır başı söyleyeceğim. Şöyle bir şey kurdum kafamda: Öğleden sonraki oturumu da yaptıktan sonra, toplantıyı tamamlarken, bir nevi bir genel rapor gibi bütün söylenenleri şöyle bir süzgeçten geçirip ülkemizin bu konuyla ilgili resmini çizmeyi de açıkçası düşünüyorum.

Laf nereden başlar, biliyor musunuz? Bir kere birinci şey, kimsenin unutmaması gereken, bir an bile aklından çıkarmaması gereken bir husus var, o da şu: Bu dünya ölçeğinde bütün ülkeler için geçerli bir kriter, ceza yargılaması ve ceza adaleti sistemleri özgürlüklerle uğraşır, işin temeli budur. Özgürlüklerle uğraştığı için, çok hassas bir terazidir. Onu gözardı etmeyerek bütün mekanizmaları ve düşünceleri oluşturmak durumundayız. Bundan sonraki adım şunu söyler: Ceza yargılaması sisteminin suç teşkil ediyor diye başlayan ve soruşturmadan sonra gereken durumlarda yargılamaya konu olan olaylarda, elinde 3 tane araç var: Bir tanesi normlar, bir tanesi deliller, bir tanesi de normları ve delilleri kullanarak olaylardaki gerçeği ortaya çıkarmayı hedefleyen yerleşik terimiyle koruma tedbirleri, yargılama önlemleri. Yargılama önlemleri de ceza yargılamasının araçlarından biridir ve çok önemlidir.

Şöyle bir gerçeği gözardı edemeyiz: Ceza yargılamasında önlemler dediğimiz tutuklama, arama, el koyma gibi önlemler de amacı yerine getirmek için bulunmuş, yaratılmış araçlardır. Bunlar kendi içinde iki amaç güder: Birisi, **gerçeği ortaya çıkarmak**. İkinci-

cisi, yapılan bütün faaliyet sonucunda ulaşılanları ve verilen hükümleri ve kararları kâğıt üzerinde bırakmamak ve onların uygulanma yeteneğine sahip olmasını amaçlar. Genel bakış açısı hep bunu söyler, çünkü bakış budur. Bununla ilgili bir gerçek daha var: **Her yargılama önleminde, koruma tedbirinde mutlaka bir özgürlüğün sınırlanması söz konusudur.** Dolayısıyla insanlar için özgürlük için esas ve temel olduğundandır ki, her yargılama önleminin mutlaka Anayasal ya da yasal bir temeli olması gerekir. Yasalarda ve Anayasa'da gerektiği zaman düzenlenmemiş, yerini almamış önlemleri ve koruma tedbirlerini siz ceza yargılaması sistemi içinde araç olarak kullanamazsınız, böyle bir şey yok. Bu başka bir sonucu doğurur, o da şudur: Bunları düzenlerken son derece dikkatli olmak, bunları hassas terazide tartmak gerekir.

Bu açıdan bakıldığı zaman, burada çok şey söylenecek bugün, Türkiye'de normlarla ilgili sıkıntılar var, çok büyük değil, bizim sıkıntımız uygulamayla ilgili. Bu konuya kafa yoran bir adamım, meslekte 43. senedeyim. Şöyle bir yere gelmeye başladım artık: Bunun tipik örneği sinemada var; Western filmlerini hatırlayın, çok eski çağlarda, kasabada "Efendim, suç işledi." Kasaba halkı hemen toplanıyor, oradan sesler yükseliyor, "Asalım, asalım." Ağaç dalına ipi çakıp oradan adamı sallandırıyorlar. İşin başlangıcı bu. Buradan çağın gelişmesiyle sistem yavaş yavaş yerine otururken şöyle bir görüntü var: Yargılama sistemi, çağdaş gelişimde son soruşturmadan başlayarak ön soruşturmaya doğru gidiyor.

“Hadi hemen hâkim önüne, duruşmaya çıkaralım.” Sonra çok zaman geçtikten sonra, “Bir dakika, hangi olayla ilgili kimi yargıç önüne süreceğiz, kendisine hangi suçlamayla hesap soracağız?” meseleleri gündeme geliyor ve sistem o şekilde oluşturulmaya çalışılıyor.

Bana göre, Avrupa Birliğine giriş sürecindeki Türkiye’de kafaların, hâlâ tutuklama gibi suçluluğu sabit olmamış bir adamın özgürlüğünü en ağır biçimde sınırlandıran yöntemle takılı kalması düşündürücüdür. Sadece bir önlem bakımından toplum hâlâ şüphelinin suçluluğunu belirlemek için mekanizmayı bir taraftan çalıştırırken, “Seni dışarıda serbest gezdirmem, içeride oturacaksın, tutuklu kalacaksın” zihniyeti, bana göre Türk toplumunda egemen hâlâ, oradan kaynaklanıyor bütün mesele. Onun için, uygulamada benim gördüğüm en önemli yönlerden biri, yargıçlar bu kararları verirken ve kaldırırken son derece zorlanıyor, kendilerini böyle bir baskı altında hissediyorlar ve haklılıkla çok büyük oranda eleştirilen suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu gibi kriterler yapay bir şekilde ortada dolanıyor. İşin aslında temelinde toplumsal bir bakışla başka bir şey var. Siz istediğiniz kadar 100. maddeyi yazın, oraya normları koyun. Kafalar henüz o bakış açısını getirmiyor. Giriş paragrafında bunları sizlerle paylaşmak istedim. Bakış açısı bu. Bunun ötesinde, teknik hukuk alanında, uygulamada olup bitenler, şunlar bunlar, şimdi bunları masaya yatıracağız.

Kendisinden gelen talep doğrultusunda ilk sözü Sevgili Feyzioğlu’na veriyorum. Konuşmacılardan istirhamım; bu birinci turu-

muzdur, konuşmacılar da tabii ki birden fazla kez konuşma haklarını kullanacaklardır.

İlk söz Sayın Feyzioğlu'nda, onun açıklamalarını zevkle dinleyeceğim.

Prof. Dr. METİN FEYZİOĞLU

(Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi)

Sayın Başkanım, İstanbul Barosunun Değerli Başkanı, çok değerli meslektaşlarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Efendim, başlığımız "Tutuklama ve Makul Süre." Şöyle gireyim isterseniz: **Tutuklama haksızdır, süresi de makul değildir Türkiye'de** ; bu her şeyi özetliyor. Uygulamacılar, hâkimler tutuklamayı peşin ceza gibi uyguluyor diyoruz. Aslında bu ifademizle bütün savunmak istediklerimizin altını biz boşaltıyoruz, çünkü peşin ceza diye bir şey olmaz.

Tutuklama Türkiye'de bir eziyet olarak uygulanmaktadır, bu bir eziyettir. Peşin ceza dediğimizde, "Zaten bu kişi suçludur, cezasını peşinen kesiyoruz" şeklindeki toplumsal algılamaya veya değerlendirmeye katkıda bulunuyoruz. Oysa kişinin suçluluğu veya suçsuzluğunu ancak yargılama sürecinin sonunda kesin hükümle mahkûm olduğunda anlarız. Ama, Değerli Hocamın çok veciz bir şekilde ifade ettiği gibi, "Bir yandan soruşturma-kovuşturma şu tarafta yürüsün, ama biz cezayı da şurada keselim" uygulaması var.

Efendim, bir hafızanızı yoklayın, en çok tahliye sebebi nedir; suçun vasıf ve mahiyetinin değişmesidir, değil mi? Çünkü, vasıf ve mahiyet değişikliğinden tahliye

ederken sayın mahkeme, “*Bu benim düşündüğüm kadar yattı*” demektedir, “*Yeteri kadar yattı, tamam*” demektedir. En çok tahliye nedeni buradadır bakın, yoklayın.

Ceza dediğinizin süresi bellidir; ne zaman başlayacağı bellidir, niye çektiğiniz bellidir. Bütün aleyhteki delilleri bilirsiniz, “*Hak ettim*” veya “*Hak etmedim*” dersiniz, ama ne zaman biteceğini de bilirsiniz. Bir hürriyet kısıtlamasının ne zaman biteceğini bilmek büyük lükstür. En önemli hürriyetlerden biridir; hürriyet kısıtlamasının ne zaman biteceğini bilmek. Tutukevinde -ki cezaevi denmekte Türkiye’de sakınca görmüyorum maalesef- bir müvekkilinizi ziyaret ettiğinizde, hürriyetin değerini nereden anlarsınız? Ziyaretleriniz arasında gözündeki ışığın sönmesinden anlarsınız, giderek söner ve yok olur ve hayatınızda en zor cevaplayacağınız şu soruyu sorar: “*Bu celse çıkacak mıyım?*” “*Hayır, çıkmayacaksın*” deseniz, kahrolur. “*Evet, çıkacaksınız*” deseniz, siz kahrolursunuz, çünkü cevabı siz de bilmiyorsunuz ve “*Bir daha o parçalandığı, yıkıldığı yerden nasıl toplarım, ayağa kaldırım*” diye korkarak çıkarsınız oradan. O yüzden, hiçbir şey söylemeden, ama konuşarak, rahatlatarak terapisti olursunuz tutuklunun, o küçük küçük konuşma odasında ve giderek gözünün ışığının söndüğünü görürsünüz. İşte o zaman anlarsınız, özgürlük çok değerli...

Efendim, Türkiye’de geçen 10 yıllar içerisinde zihniyette bir çağdaşlaşma maalesef olmamıştır, ama Türkiye çok önemli bir konuda çağ atlamıştır, çağdaş uygarlık seviyesinin de üzerine çıkmıştır; **Teknik takip...** Vatan-

daşını, bireyi takipte, nereden ne alışveriş yapmıştır, hangi otelde kalmaktadır, kimlerle konuşmaktadır, günde kaç kişiyle hangi telefon görüşmelerini yapmaktadır ve aklınıza gelen bütün ayrıntılarda vatandaşın her adımını takip edecek teknolojik seviyeyi yakalamıştır, dünyada belki eşi benzeri görülmedik bir çağdaşlık düzeyine ulaşmıştır. Ama, zihniyet olarak Türkiye, Türk uygulamacısı, Türk idaresi maalesef aydınlanma çağının gerisinde kalmıştır.

Kanunlarınıza ne yazarsanız yazın, çıkış noktanız "*Hürriyet nasıl kısıtlanır*" ise, o kanunu hürriyet kısıtlayıcı olarak uygularsınız. Oysa ceza muhakemesi, masumların hukukudur. Ceza muhakemesi, bireylerin -bakın, suçluların değil, suçlu da bireydir, ama daha genel bir şey söylüyorum- temel hak ve hürriyetlerini korur. O yüzden, ceza muhakemesini çağdaş -bizim çağdaşlığımız değil- bir zihniyetle uygulamak için hürriyete değer vermeniz lazımdır. **Hürriyetin birkaç saati bile çok değerlidir.**

Soruyorum size, çok basit bir soru, ama hiçbirimizin belki aklına gelmedi, geçen gün düşündüm: Duruşmada mahkeme, "*Sarığın tahliyesine*" dedikten sonra, zincirlenip geri tutukevine götürülmekte midir, götürülmekte midir? Tahliye eden cezaevi müdürü müdür, mahkeme midir, o zaman? Niye bir Amerikan vatandaşı, Amerikan mahkemesine çıktığında, "*Sarığın tahliyesine*" denildiğinde koşarak eşine, çocuğuna, karısına, sevgilisine sarılmaktadır da, benim vatandaşım Türk mahkemesinde "*Sarığın tahliyesine*" dedikten sonra jandarmalar tarafından itilip kakılıp,

kimseyle konuşturulmayıp veya tensel dokunuşa izin verilmeyip geri minibüse tıklmakta ve gecenin 23.00'ünde, 24.00'ünde hıçkırıklar içinde bekleyen ailesine ancak o zaman kavuşmaktadır? Lütfen bana şu cevabı vermeyin: "*Başka suçtan tutuklu olabilir, bürokratik işlemler...*" Bu örnek, tutuklunun ne olduğunu, nereye konulduğunu, hürriyetin de ne kadar değersiz olduğunu size gösterir zaten.

Efendim, ceza muhakemesini hürriyetçi bir felsefeden yürütmezseniz, o şekilde anlatmazsanız, o şekilde uygulamazsanız, bu kitaptaki her madde hürriyet kısıtlamak için vardır. Ama, çıkış noktanız, "*Hakları, hürriyetleri nasıl korurum*" ise, bu maddelerin tamamı "*Hürriyetleri nasıl korurum*" diye uygulanabilir maddeler haline gelir.

92 senesinde "*Suçun toplumda infial uyandırması*" şartı -Değerli Hocamın içinde bulunduğu, bence gelmiş geçmiş en esaslı, en kapsamlı Ceza Muhakemesi Kanunu değişikliğidir bu, 1992 değişikliği, 3842 Sayılı kanundan çıkmıştır. Bugün hâlâ kararında "*Suçun toplumda infial uyandırması nedeniyle tutukluluğun devamına*" diyen hâkimlerimiz vardır. Açıkçası bu biraz da dürüstçe bir yaklaşımdır, kararına suçun toplumda infial uyandırmasını yazmak, çünkü bunu yazsa da, yazmasa da zaten bu sebeple karar vermektedir genellikle.

Değerli dinleyenler; akademisyenimiz eğitimsizdir, avukatımız eğitimsizdir, hâkimimiz eğitimsizdir, savcımız eğitimsizdir, ben dahil. Eğitimsiz bir toplumun eğitimsizlik nedeniyle, kültürsüzlük nedeniyle, sığ görüş-

lülük nedeniyle bocalayan bir kesitinde yaşıyoruz, şanssız bir kesitte yaşıyoruz maalesef ve burada konuştuğumuzun, eleştirdiklerimizin, yerden yere vuracaklarımızın düzeldiğini de ömrümüzde görmeyeceğiz. Umut-suzluk değil bu size söylediğim, tam tersine, çok büyük bir umut. Bunu kabulleneceğim diyorum her gün kendime, ama benim çocuklarım iyi bir Türkiye'de yaşayacak. Eğer ben bugün mücadeleden vazgeçersem, eğer siz bugün bu mücadeleden vazgeçerseniz, eğer İstanbul Barosu bu mücadeleden vazgeçerse, benim çocuklarım da görmeyecekler böyle bir Türkiye'yi. Toplumsal gelişme, ancak kendi neslinden sonraki için mücadele eden insanların varlığı halinde yakalanabilir. Hocam görmeyecek böyle bir Türkiye'yi, görmeyeceğini garanti ediyorum; ben görmeyeceğim, Hocam da görmeyecek, ama onlar, rahmetli Eralp Hocamla birlikte bir 3842 Sayılı Yasayı yaptılar, Türkiye'ye armağan ettiler. O da bol geldi; değerini bilmedik, kapalı kapılar ardında değiştirildi, bitti.

Efendim, bir gazete haberi; birinci sayfasında malum davada "*Neden tutukluluk uzadı?*" diye yerden yere vuruluyor uygulama, üçüncü sayfasındaki haber şu: "*Savcı tutuklama talep etti, hâkim okula geri gönderdi.*" Bir cinsel suç şüphelisi, bir öğretmen, bir çocuğa tacizde bulunmakla soruşturuluyor ve tutuklama talebini ret gerekçesi, yeterli delile falan hiç girmemiş, oralar yok, "*Delilleri karartma tehlikesinin bulunmaması, kaçma tehlikesinin bulunmaması, yurtdışı çıkış yasağının konulmasıyla bu sonuçlara ulaşılabilecek olması; ayrıca okulda bir endişe yaratmasından*

korkuluyorsa, bunun idari tedbirlerle önlenilebileceği.” Bugünkü gazetede bir başka manşet; “*Sonunda tutuklandı.*” Çok şükür, sonunda tutuklandı!

Bakın, bireylerden falan çok bağımsız konuşuyorum. Kimin sonunda tutuklandığı, kimin sonunda tutuklanmadığı beni ilgilendirmiyor; sonunda kim mahkûm olacak, bu da ilgilendirmiyor beni. Ben size tutuklamadan bahsediyorum. Şunu aklınızdan geçiriyor olabilirsiniz haklı olarak, çünkü o kadar alıştık ki haksızlığa veya yanlışlığa: “*Bu da tutuklansın.*” Ama, herkesin “*Bu da tutuklansın*” dediği biri var bu hayatta. O yüzden, şu suçsuzluk karinesi ne menem bir şeyse, bir an önce içimize sindirsek iyi olacak. Tutuksuz yargılama esastır, tutuklama istisnadır, bu kadar. “*Benimle ilgili tutuklama haksızlıktır. Öbürüyle ilgili çok iyi de olmuş, tutuklansın tabii, böyle adamları sokakta gezdirmemek lazım*” diyorsak hâlâ, o zaman zaten şurada konuşacağımız her şey boştur. Paragraf 1’e atıf yaparım, zihniyetimiz çağdaş mıdır, değil midir diye sorarım size.

Efendim, gerekçe zorunluluğu; hanginiz bir tutuklama kararında kanunun aradığı gerekçeyi gördünüz, bilmiyorum, ben hiç görmedim. “*Oluşa, duruşa, kabule, tüm dosya içeriğine göre*” diye yazılan, yazılmasıyla yazılmaması arasında hiçbir fark olmayan, kâğıt israfı, mürekkep israfı satırları çok gördüm, ama kanunun istediği o değil, onu yazanı görmedim.

Katalog suçlar; bir kere katalog suç tamamen keyfidir. Bir azami ceza üst sınır öngörülseydi, onu belki kabullenebilirim, ama k-

atalog suçlar, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu dahi burada. Ne demek katalog suç? “Şunu unutmadık, değil mi? Şunu da koyalım, lütfen onu da kataloga koyalım. Bir dakika, şu kanun da çok önemli, onu da koyalım” şeklinde yazıldığı izlenimi veren, hiçbir bilimsel ölçütle açıklanamayacak bir liste var. Üstelik gerekçe göstermek gibi bir alışkanlığa sahip olmayan uygulama, katalog suçlarla karşılaştığında şunu benimsemiştir: “Katalog suçta tutuklama zorunludur.” “Katalog suçta tutuklama zorunludur” diye benimsemesinin sebebi de, çünkü zaten gerekçe göstermediği için, katalog suçta olduğunda, “Katalog suç, tutuklayalım; katalog suç, benim de elim kolum bağlı” diyebilmektedir.

Kuvvetli şüpheden söz etmektedir burada. Doğrudur, eski kanunumuz çok daha güzeldi, orada hiç olmazsa “emare” demektiydi, “belirti” demektiydi, “belirti” delilin bir çeşididir. Burada şu tartışmayı zaman zaman görmekteyim: “Delile gerek yok, zaten vicdani ispat sistemi vardır.” Bunun bir adım sonrasını söyleyeyim mi size; bayılıyorum bunu söylemeye, “Ben suçluyu gözünden anlaram.” Sen suçluyu gözünden anlarsın da, zamanın yanlış. Bu suçluyu gözünden anlama uygulamasını 350 sene önce yapıyorlardı; eğitimleri vardı, ona göre donanımları vardı, eyvallah, ama mahkemelerin adı engizisyondu. Maalesef zamanı kaçırdın, suçluyu gözünden tanıyamazsın artık. Suçlu olup olmadığını anlamın için yargılama dediğimiz ve savunmanın mutlaka yer alması gereken, savunmanın mahkemeyi mahkeme yaptığı kabul

edilen, savunmayı çektiğiniz zaman hâkimin hâkimlik vasfını yitirdiğinin herkes tarafından bilinmesi gereken bir usul bütünü var karşımızda, bir kurallar bütünü var, manzumesi var. Bu sistemin içinden sen savunmayı çektiğin anda, “*Tamam, kutsaldır, konuşsun, ama biz zaten ne dediğimizi, ne yaptığımızı biliriz, ondan mı öğreneceğiz?*” dediğin anda, zaten kendini indirgediğin yer, bir bürokrat seviyesidir, idarenin memurusun o zaman. Hâkimi hâkim yapan, mahkemeyi mahkeme yapan, karşısında savunmanın bulunmasıdır. Savunmayı dinleyip, değerlendirip dediğini yapmak zorunda değildir, ama değerlendirip ikna olmaya hazır bir şekilde -ikna olmak zorunda değildir- o kürsüde oturmaktır. Hâkimi hâkim yapan budur.

Efendim, katalog suçlar Anayasaya aykırıdır. Anayasa 19’da tutuklamanın şartlarını yazmıştır, katalog suçtan söz etmemektedir. Katalog suç, kaçma ve delilleri karartma açısından gerekçe gösterme zorunluluğunu kaldıran bir yöntemdir. Bu nedenle, mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olmasını emreden Anayasa hükmüne ve tutuklamanın şartlarını belirleyen Anayasa hükmüne ayrı ayrı aykırıdır, ihlal etmektedir.

Adli kontrol Türkiye’de bilinmemektedir, uygulanmamaktadır, uygulanacak altyapısı da kurulmamaktadır. Yıllarca adli kolluk istedik, yıllarca “Adli kolluk, adli faaliyet gösteren kolluktur” denildi. Bugün adli kolluğun ne kadar önemli olduğunu bir kez daha görüyorsunuz. Adli kolluk yoktur Türkiye’de. Adli faaliyet gösteren kolluk, adli kolluk değildir,

bambaşka bir şeydir adli kolluk. Adalet sistemi etkin değildir. Bunları gerekçe gösteren uygulamacı da, artık bilinçaltına iyice işlemiş olduğu için, tutuklamayı kendince peşin ceza olarak uygulamaktadır. Çünkü, sokağa salmak yerine, adaletin etkinliğini tutukevine göndererek, kendi tabiriyle cezaevine göndererek sağlamaktadır.

Efendim, dosya üzerinden inceleme diye bir yöntem geliştirilmiştir yeni demokratik Türkiye'yi 21. Yüzyıla taşıyacak ve faşist olduğu söylenen Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununu kaldıran CMK tarafından, dosya üzerinden inceleme, bugün tutuklu işlerde duruşma aralarını 3 ay, 5 ay dahi atabilmektedir. Oysa CMUK zamanında 30 günde bir duruşma yapılması lazımdı. Bir kişinin tutukluluk halinin devamına demek dosya üzerinden mi kolaydır, yoksa gözlerinin içine bakarak mı daha kolaydır, bu sorunun cevabını size bırakıyorum. X ülkesinde, X adliyesinde, X mahkemesinde X avukat, 30 günlük süre içerisinde dosya incelemesinin yapılması talebiyle dilekçesini götürür. Kalemin masumane verdiği cevap şudur: "5 dakika bekleyin, hemen ret kararını yazayım, veriyorum."

Efendim, itiraz kurumu Türkiye'de işlememektedir. Bir hâkimin komşu hâkimin kararını kaldırmaması gibi bir centilmenler anlaşması mı vardır, hiçbir fikrim yok, ancak işlememektedir. Y ülkesinde, Y adliyesinde Y avukatı, tahliye talebinde bulunur sulh ceza hâkiminden. 3-4 gün sonra asliye ceza mahkemesinden itirazın reddi kararını alır; buradan tahliye talebi, buradan itirazın reddi.

Gayet iyi biliyorsunuz, tahliye talebinde bulunduğunuzda o reddedilecek, ret kararı size tebliğ edilecek. Ret kararını tebliğ ettikten sonra, siz o karara itiraz edeceksiniz. Heyecanla Y avukatı, tomar halinde gelen ve çok ciddi bir incelemeden geçtiğine hiçbir kuşku dahi duymadığı evrakı alır. Şöyle demektedir asliye ceza hâkimi, itiraz mercii sıfatıyla bakan: “*Vaki itirazın reddine.*” Ancak, maalesef hâkim, bir itirazın vaki olup olmadığını dahi anlamak için dosyayı karıştırmamıştır ve sayın savcı da itinayla katladığı kararın arkasına “*Vaki itirazın reddi mütalaa olunur*” diye yazmıştır.

Merak bu ya, Y avukatı, “*Olmayan itirazımı neden reddetmeyi uygun gördünüz acaba, niye böyle mütalaa verdiniz?*” diye sayın savcıya sorar. Aldığı cevap çok daha ilginçtir: “*Sen istememişsin, bir üst merci incelemiş, daha ne?*” Oysa safiyane tahliye talebinin reddi kararını alacaktır Y avukatı, o inceleyecektir, niye hukuka aykırı olduğunu anlatacaktır itiraz dilekçesinde ve itiraz mercininin bu şekilde incelemesini sağlayacaktır. Çünkü, hâlâ itiraz mercininin itiraz dilekçesini dosyanın içerisinden arayıp okuyacağını umut etmektedir. Y avukatı bunu görmez, belki de görmeyecektir, ama Y avukatı, çocukları görsün diye mücadele etmektedir.

Makul süre konusunda sadece şunu söyleyeceğim değerli dinleyenlere: 102 madde, ağır ceza mahkemeleriyle ilgili olarak -henüz yürürlüğe girmedi, ama zaten girse de bir şey değişmeyecek- “*En çok 2 yıldır tutuklama süresi*” diyor, “*Uzatma süresi toplam 3 yılı geçemez*” diyor. 2 + 3, uzatma süresi 3 yıl. Şunu

tartışırım: “*Toplam 3 yılı geçemez*”den kastetmek istediği, $2 + 1$ 'dir diye söylerim size, ama başınıza geldiği zaman benim dediğim gibi uygulanacağını görürsünüz; $2 + 3 = 5$. Yetmemiştir bu; 252. maddede, eski DGM'nin görevine giren işlerde “Çarpı 2” demektedir. $2 + 3 = 5 \times 2 = 10$ yıl. 10 yıl tutuklama süresini kural olarak makul olduğunu kabul eden bir kanunu hürriyetçi bir felsefeden yoksun olarak uygulamaya çalışıyoruz ve hukuk devletinde yaşadığımızı kendimizi inandırmak gibi bir çaba içerisindeyiz.

Teşekkür ederim.

PROF. DR. ERDENER YURTCAN

Biz de teşekkür ederiz. Hele hele onun o renkli güzel üslubu, işte insanın böyle ağzının suyunu aktırır, Feyzioğlu budur.

İkinci sözü kamu bakış açısına veriyorum; Bakırköy Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı Sayın Gödekmerdan'da söz.

AYHAN GÖDEKMERDAN

(Bakırköy Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı)

Tabii Sayın Feyzioğlu Hocamın o renkli konuşmasından sonra, Başkanımızın da belirttiği gibi, ben nasıl söyleyeceğim, nasıl sizlere hitap edeceğim. Biraz böyle tereddütte kaldım, ama bir fıkra veya anekdotla başlayayım isterseniz. Balta ağaca her indiğinde, ağaç inim inim inliyormuş, “*Ah ah*” bağıriyormuş. “*Çok mu canın yandı?*” deyince, “*Hayır, o baltanın sapı benden de, o zoruma gidiyor*” demiş.

Hocam çok güzel şeylere temas etti, hepsine katılıyorum, ama bir şeye de tabii dikkat

etmemiz lazım. Sayın Hocamın eleştirdiği, Anayasaya aykırı olarak gördüğü o maddeleri de gerçekten yine bizim sayın hocalarımız yapıyorlar, Meclise gönderiyorlar. Biz de o yüzden hiç aralarına girmeme gibi bir tavırla kendi adıma burada o maddelerin eleştirisine girmeyeceğiz.

Tutuklamayla ilgili 100. maddeyi herkes biliyor. 100. madde ve devamında getirilen hükümleri, kıstasları herkes biliyor, bunların tartışmasına girmeyeceğim. Peki, uygulamada bir sıkıntı var mı? Kesinlikle var. Ama, ben gerek Hocamdan, gerek Sayın Başkanımın, diğer hocalarımdan farklı olarak hiçbir dava ismi zikretmeyeceğim bulunduğum konum itibarıyla, isim vermeyeceğim. Kanunda birtakım düzenlemeler var; bize aktarıldığı, öğretildiği, gösterildiği kadarıyla özgürlükçü bir zihniyetle ele alınmış. Ancak, Sayın Hocam gibi bir kısım hocalarımızın tam aksi görüşü olduğu birtakım düzenlemeler var. Kötü bir kanun, iyi bir uygulamayla en azından kötülüğü önlenabilir. Ama, iyi bir kanun da kötü uygulamayla çok kötü bir hale gelebilir.

Ben buraya gelirken, daha çok uygulamayla ilgili sıkıntıları, tartışmaları ele alacağız ve onlara uygulamada çektiğimiz sıkıntıları ya da neden öyle uygulamalarda bulunduğumuzu, yaptığımızı anlatmaya çalışacağım diye geldim. Fakat, dün değerli Celal Ülgen üstadımla telefonla görüştüğümde sonra, biraz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları bu konularda, tutuklamayla ilgili sorunlarla neler diyor, onları araştırıyorum dedim. Bir de hâkim ve savcılar, ki ihlaller hep oradan kaynaklanıyor gibi -uygulama dediğimizde o

anlaşıyor -bir sonuç çıkıyor, nasıl karar verecekler, ölçüleri ne olacaktır, bununla ilgili çok küçük bir bölüm aktarayım diye karar verdim.

Özellikle savcı olmam hasebiyle ve soruşturmayla ilgili konularda aktif olarak sorunları yaşadığım için söylüyorum, bir defa cumhuriyet savcılarının Türkiye'de görev ve yetkileri maalesef net olarak belli değil. Şu anda Cumhuriyet Savcılarının üzerinde olan yük hacmi 10 ise, sadece 1 ya da 2 tanesinin yasal dayanağını bulabiliyorsunuz. İşte bir tanesi, en son Bölge Mahkemeleri Kanununda var, o da yargıyla ilgili olan görevleri düzenliyor. Nedir cumhuriyet savcılığının görevleri? Kamu davasının açılmasına yer olup olmadığına karar vermek, bu nedenle soruşturma açtırmak; kanun hükümlerine göre yargılama faaliyetlerini kamu adına izlemek, bunlara katılmak gerektiğinde kanun yollarına başvurmak, kesinleşen mahkeme kararlarının yerine getirilmesini sağlamak ve kanunla verilen diğer görevleri yapmak. Ben diğer kanunlarda uygulamada yaptığımız görevlerle ilgili bir düzenleme, madde göremedim.

Ancak, bu görevleri yerine getirirken de cumhuriyet savcıları hangi ilkelere göre davranacak, neleri nazara alacak, bu konuda ulusal ve uluslararası birtakım metinler var, düzenlemeler var, düşünceler var. Ben özellikle **Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20.11.2007 gün ve 2007/5-83 esas 244 Sayılı bir kararını** sizlere aktarmak istiyorum. Yalnız, kararın tamamını aktarmayacağım. Kararın özeti şu: Yargılanan bir cumhuriyet savcısının şüpheli tarafla yakın ilişkileri olduğu iddia ediliyor,

görevi kötüye kullanma iddiasıyla hakkında dava açılıyor ve bu dava sırasında Yargıtay Dava Ceza Genel Kurulu, hâkim ve cumhuriyet savcılarının hangi ilkelere göre görev yapacağını belirliyor, çok güzel bir şekilde irdeliyor. Ben sadece o bölüme değineceğim.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, hâkim ve cumhuriyet savcılığı mesleğinin iki ayrı meslek gibi görünmesine rağmen, kendi gerekçesine göre söylüyorum, Türk hukuk sisteminde Yüksek Hâkimler Kurulunun kararıyla, ama yalnız onun kararıyla hâkimin savcı, savcının da hâkim olarak atanabilmesini göz önüne alarak ve aynı zamanda cumhuriyet savcısının kanunla verilen şüphelinin hem lehinde, hem aleyhinde olan delilleri toplama görevi olduğunu hatırlatarak, hâkim ve savcılar arasında meslek ilkeleri yönünden çok büyük bir farklılık olmadığını belirtiyor, ilk tespiti bu. "*Hâkim ve savcılar ayrı meslek gibi görünse de, bu iki gerekçeyle aralarında çok büyük bir fark yoktur*" diyor.

Hâkimlerin görevlerini hangi ilkelere göre yapacaklarını **Bangalor İlkeleri** olarak -biliyorsunuz, uluslararası bir metindir- belirlemiştir. Yüksek Hâkimler Kurulu da 27.06.2006 gün ve 3015 Sayılı Kararıyla bu ilkeleri aynen benimsemiş ve Personel Genel Müdürlüğü kanalıyla da teşkilata duyurmuştur. Bu ilkeler, şu anda bizim uymakla mükellef olduğumuz ilkeleri belirliyor.

Cumhuriyet savcıları için de değerli arkadaşlarım, yine aynı tarihli yazıyla teşkilata duyurulan Budapeşte İlkeleri, savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları, bunu da Yüksek Hâkimler Kurulu,

cumhuriyet savcılarına, Personel Genel Müdürlüğüne bildirdi. Bu belgenin irdelemesini yine Yargıtay Ceza Genel Kurulu yapıyor. Bu belgede 6 temel değerden bahsediliyor.

Burada yine benim için çok ilginç gelen husus, davada yargılanan sanık cumhuriyet savcısı olmasına rağmen, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun meslek etiğini incelerken Budapeşte ilkelerini değil, Bangalor Yargı Etiği İlkelerini esas olarak alıp incelemesidir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde tespit edilen 6 ilkedен bahsediyor: Bağımsızlık, *tarafsızlık*, *doğruluk* ve *tutarlılık*, *dürüstlük*, *eşitlik*, *ehliyet* ve *liyakat*. Sonra bu kavramları açıyor. Bu ilkelерde bağımsızlıktan bahsedilirken, hâkim genelde toplumdan, özelde ise karar vermek zorunda olduğu ihtilafın taraflarından bağımsız olacak. Tarafsızlıktan bahsederken, yargı görevinin tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesinin esası olarak görüyor tarafsızlığı. “Bu prensip, *bizatihi sadece karar için değil, tüm yargılama süreci için geçerli olacaktır*” diyor. “Hâkim, *yargısal görevlerini tarafsız, önyargısız ve iltimasız olarak yerine getirmelidir. Mahkemede ve mahkeme dışında hâkim, yargı ve yargıç tarafsızlığı açısından kamuoyu, hukuk mesleği ve dava taraflarının güvenini sağlayacak ve artıracak davranışlar içinde olmalıdır.*”

Doğruluk ve tutarlılık ilkesinden bahsederken, “Hâkim, *mesleki davranış şekli itibarıyla makul olarak düşünme yeteneği olan bir kişide herhangi bir serzenişe yol açmayacak hal ve tavır içinde olmalıdır*” diyor. “*Brakın meslek içinde, normal bir zeka düzeyine kişide*

dahi bir serzenişe, şüpheye yol açmayacak şekilde hal ve davranışlarda bulunması gerekir” diyor.

Adaletin gerçek anlamda sağlanması kadar, gerçekleştirildiğinin görüntü olarak da sağlanması çok önemlidir bu ilke gereğince. Dürüstlükten bahsedilirken, “Dürüstlük ve dürüstlüğün görüntü olarak ortaya konuluşu, bir hâkimin tüm etkinliklerini icrada esas tabii unsurdur” diyor ve çok geniş bir şekilde açıklamaya giriyor.

Eşitlikten bahsederken, “Bu ilkenin amacı, yargıçlık makamının gerektirdiği performans açısından aslolan, herkesin mahkemeler önünde eşit muameleye tabi tutulmasını sağlamaktır” diyor ve son olarak da ehliyet ve liyakatten bahsedilirken, “Hâkim, yargısal görevlerini layıkıyla yerine getirmesine uygun düşmeyen davranışlar içinde bulunamaz” denilmek suretiyle “Bir hâkimin ve (savcının) uyması gereken etik değerler özü itibarıyla ortaya konulmuştur” diyor Bangalor İlkelinde.

Arkasından Yargıtay Ceza Genel Kurulu ekliyor; “Savcılar için etik ve davranış biçimlerine ilişkin Avrupa Esasları, Budapeşte İlkeleri de hemen hemen Bangolar İlkeleriyle benzer mahiyettedir.” Şu halde, bu bölümün, değerlendirme bölümünün sonucunu söyleyeyim: “Hâkimler ve savcılar, anayasa ve yasalarla kendilerine verilen görev ve yetkileri yazılı olan veya olmayan, ancak evrensel anlamda hâkim ve savcılar bağladığında da hiçbir kuşku bulunmayan etik kurallara tabi olarak yerine getirmelidirler.” Peki, aksine davranış olursa ne olacak? Onu da söylüyor: “Aksine

davranışın ortaya çıkaracağı sonuçların 5237 Sayılı Kanununun 257. maddesinde suç öğeleri belirlenen görevi suiistimal, görevi kötüye kullanma suçunu oluşturacağı tabiidir” diyor.

Hâkim ve savcılarının görevlerini yerine getirirken uymakla mükellef oldukları ilkeler bu şekilde ortaya konulduktan sonra, tutuklamayla ilgili sorunların da bana göre bu ilkeler içinde değerlendirilmesi gerekir. Hâkim ve Cumhuriyet savcılarını, tutuklama kararlarını talep ederken, tutuklama kararlarını verirken, tutuklamanın devam edip etmeyeceği konusunda inceleme yaparken, gerek ulusal, gerek uluslararası kurallara, etik kurallara, mesleki etik kurallara uymalıdır diyorum. Çok somut olarak dava isimlerine falan girmeyeceğim. Ancak, şimdilik burada bitirip sorular geldiği takdirde cevap vermeye çalışacağım.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ediyoruz. Özellikle ikinci teşekkürüm, süreye uyumda gösterdiğiniz dikkat için.

Programı kendi akışı içinde bir şekillendirmemiz gerekiyor. Ben sözü Sevgili Önder Öztürel'e vereceğim...

Buyurun.

Av. ÖNDER ÖZTÜREL

(İstanbul Barosu)

Olaya bir anekdotla başlamak istiyorum. Geçenlerde uğradığım İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi kalemindeki yazı işleri müdürü, bana kahve içmem için ısrar ederken elindeki dosyaları göstererek, “Önder Bey, ben şu başkana gideyim, şu dosyaları imzalatayım geleyim” dediğinde, şeytan dürttü, dosyaların

ne olduğunu sordum. 30 günlük periyodik sürelerde tutuk hallerinin incelenmesine karar verilen kişilerle ilgili olduğu söylendi. Benim gördüğüm, ret kararları kalemde yazılmıştı, imzaya gidiyordu.

Acaba CMK 108. maddesindeki tutuk halinin 30 günlük süreler içinde incelenmesini böyle mi algılamak lazım? Bu bir hak mıdır? Hukukun öbür tarafında oturanlarca böyle mi değerlendirmek gerekir?

Bakınız, gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesindeki makul süre tutuklu kalmak, gerek 6. maddesindeki adil yargılanma içinde de makullük ögesi var, buradaki makul sözcüğünün bir etimolojik incelemesini yapalım. Makul sözcüğü, “*ikal*” kelimesinden türemiştir; ikalden akıl, akıldan makul, hatta ikalden ukala gibi algılanabilir. Makul süre yargılanmayı da akla uygun bir süre olarak algılamak gerekir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, doğal olarak makul sürenin tanımını yapmakla yetinmiş, biraz evvel çok saygın hukukçu ve onu dinlemekten onur ve keyif aldığım **Feyzioğlu**’nun da belirttiği gibi, 102. maddedeki tutuklukta geçen süreleri milli hukukumuz, ağır cezalı olanlar-olmayanlar şeklinde ikiye bölüp, 1 sene artı 6 ay, 2 sene artı -bana göre orada redaksiyon hatası olacak, Sayın Feyzioğlu, onu siz kötümser yorumladınız- 1 yıl olmak üzere 3 yıl olarak düzenlemiştir. Tabii utanç verici bir hüküm de 252 sonla gelmiştir; bu süreler 252. sonla da 2 ile çarpılarak tutukluluk sözcüğüyle asla bağdaşmayacak bir süreye çıkarılmıştır. Tutukluluk sözcüğüyle bağdaşmayan bir sürenin makul olması asla

ileri sürülemez.

Yine bir anekdot anlatayım. Çok saygı duyduğum Bakırköy asliye ceza mahkemelelerinden birinde girdiğim bir davada yargıç, dosya münderecatı ve delil durumuna göre sanığın tutuk halinin devamına karar verdi. Bir ay sonra girdiğimde, -30 günlük süreydi CMUK'un amir hükümleri doğrultusunda dosyada en ufak bir değişme olmaksızın dosya münderecatı ve delil durumuna göre tahlile kararı verdi.

Bizde *kalıp, standart* gerekçeler vardır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin pek çok kararında tutuklamanın kabulü veya reddi gerekçesi olarak madde metninin tekrarını doğru bulmaz, olaya özgü gerekçe ister. Açın madde metnini, 100. madde, CMK 100, “*Şu hallerde kaçma şüphesi varsayılabilir, şöyle olursa kuvvetli belirtiler var sayılabilir.*” Hayır, sayılabilir değil, o bir redaksiyon hatası, sayılır olarak algılayın o fiili.

Mersin Barosunun açılış merasimine katıldığımızda, Türk Ceza Hukuku Derneği Yönetim Kurulu üyelerinden biriydim, ben de o toplantıya konuşmacı olarak katıldım. Mersin başsavcısı da toplantıda hazırды, hatta bir oturumun öğleden sonraki kısmını da yönetti. 5237 ve 5271, yani Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanununun yeni tasarıları söz konusuysen o tartışmaları yapıyordu. Pardon, yeni çıkmıştı. Biz 100. maddedeki katalog suçların âdeta sulh ceza hâkimine veyahut ilgili yargıca “*Şu suçlardan ismi geçenler, şu suçlardan size sevk edilenleri tutukla*” anlamı çıktığını söyledik. Oradaki “*sayılabilirin*” hâkimin takdirine bırakılma

şeklinde olmadığını, “Cinsel suçlar, Bankalar Kanunu, zimmet, bildiğiniz gibi 100. maddede ki suçlarla sizin önünüze gelen bir sanığı tutukla” şeklinde yorumlandığını söylediğimizde, Mersin asliye ceza yargıcı itiraz etti; “Hayır, böyle düşünmüyorum, hâkimin takdir hakkı vardır.” Gayet tabii, aksini yazamazsınız kanuna, mümkün müdür “Katalog suçlarla gelenleri tutukla” diye yazmak? Olmadığına göre, bir idare-i maslahatçı zihniyetle “tutuklanabilir” yazarsınız, onu okuyan da “tutukla” olarak algılar. Bir soru sordum yargıca, “Sizin önünüze gelen katalog suçlarla ilgili tutuklama taleplerinde yüzde nedir?” Yüzde 70 küsurdu. Bu dahi “sayılabilir” değil, “sayılır”ın doğru bir fiil olduğunu ortaya koyar.

Bakınız, uygulamada formel mer’i hükümler vardır. Örneğin şurada görüyorum, CMK 103. madde, cumhuriyet savcısının tutuklama müzekkeresini geri alması. 40. senemi dolduruyorum ceza muhakemesinde, hiç rastlamadım. Vardır muhakkak, Türkiye’nin bütün savcılıklarını denetleyecek durumumuz yok.

Adalet Bakanı, geçenlerde verdiği bir demeçte, tutuk ve cezaevlerinde bulunanların yüzde 60’ının tutuklu, yüzde 40’ının hükümlü olduğunu söyledi. Gazetelerden okumuşsunuzdur bunu. Matematik ve istatistik bilimi konusunda hiçbir şey söylemeye yetkili olmadığım halde, basit bir mantıkla gidilirse, şöyle düşündüm: 100 kişinin 40’ı hükümlü olduğuna göre, yüzde 40 hükümlü olduğuna göre, yüzde 60’ın yüzde 40’ı da, 24 kişi hüküm alacağına göre, diğerleri ne oluyor, acaba gereksiz mi yatıyorlar diye. Onlarca

sene evvel Nurullah Kunter Hocamın karşısına oturduğumda, kitabın yazdığını sınıfı geçmek için söyledim kendisine. Dedim ki, “Tutuklama bir koruma tedbiridir, koruma önlemidir, geçicidir, araçtır. Orantılılık ilkesi uygulanması gerekir, yargı kararına dayanmalıdır.” Evet, sınıfı geçtik. O zamanki yön-temde bilenler bilir, yazılıdan sonra bir de sözlü imtihan söz konusuydu.

Şimdi bana tutuklama nedir diye sor-salar, tutuklamanın bir tek tanımı var Türkiye’de: Tutuklama, öne alınmış cezadır. Hiç kimse kimseyi aldatmasın, tutuklama önlem falan değildir. Bir türlü isim konula-mayan, şimdi son derece 2 saygın akademis-yene soracağım, ne demek gerekir diye; özel yetkili ağır cezalar mı diyelim, İstanbul’daki-leri kastederek Beşiktaş ağır cezalıları mı diye-lim?

OTURUM BAŞKANI

Yeni DGM diyelim...

Av. ÖNDER ÖZTÜREL

Yeni DGM, peki...

Tabii, biz DGM’leri kaldırdık, benden çok yetkili meslektaşım bunları size söyleyecektik. DGM’leri kaldırdık, ama 3845 Sayılı Yasadaki görev ve yetkilerini CMK’nin 250 ve devamı maddelerine soktuk. Şeklen DGM’ler yok, neyse...

Devlet güvenlik mahkemesi gibi bir uygu-lama nasıl oluyor? Pardon, düzeltiyorum, Beşiktaş Adliyesi diyelim de, kimseyi kırma-yalım; Beşiktaş ağır ceza mahkemelerindeki uygulamalar nasıl oluyor? Şüpheli gelip savcının huzuruna, dosya münderecatı, delil

durumu, kaçma şüphesi, klasik, rutin gerekçelerle tutuklanıyor, bu adam gidiyor cezaevine. Biraz evvel Feyzioğlu söz etti veya Sayın Başkanım söyledi; bir narkotik suç sanığı, şüphelisi bir sanatçı kadın, 218 gündür tutukevinde kalıyor veya duruşmaya çıkacak.

Yaşadığım ve halen elimde olup sürdürdüğüm bir olaydan somut örnek vereceğim. Bir ünlü gazetenin İnternet servisini düzenleyen bir müvekkilim 3,5 ay evvel tutuklandı. Klasik 102 uygulaması devam ediyor 30 günlük sürelerde, hatta onları tebliğ dahi etmiyorlar. Henüz daha dava, iddianame tanzim edilmedi ve kesinlikle söylüyorum, Beşiktaş ağır ceza mahkemelerinde iddianamelerin tanziminden 5 ay sonraya gün veriliyor. Benim müvekkilim 1 Nisanda tutuklandığına göre, zannediyorum ki aralık sonlarında çok iyimser bir hesapla iddianame düzenlenirse davaya girebileceğiz. Bir şüpheliyi veya bir sanığı, haklarını ileri sürüp hak arayacağı mercie, yargının önüne 10 ay sonra çıkarıyorsanız, o zaman orada makul sözcüğünü kullanmaya hakkınız olmaz, kimse kimseyi aldatmasın. İstanbul Barosu, halkın sesini, dolayısıyla hakkın sesini dile getirecektir. Bunları açık seçik ifade etmek mecburiyetindeyiz. Makul süreyi dediğim gibi bir şarta bağlayamazsınız, 3 ay, 5 ay şeklinde, ama makul süre bu örnekten yola çıkıldığında var mıdır?

Yine siz, Sayın Başkanım, açılış konuşmasında belirttiniz, çok bilinen popüler bir davadan söz ettiniz. Türkiye'de tutuklama kavramını kesinkes bir tedbir biçiminde anlamamak lazım. Kitaplar öyle yazar, kanunlar

böyle yazar, maddeler böyle yazar... Ceza mahkemesinde odak noktasında insan oturur. Faruk Erem Hocama sorduğumda, Faruk Erem bana demişti ki, “*Ceza mahkemesinde yargılanan kişi insan olduğuna göre, salt insan olmaktan doğan haklarını korumak mecburiyetindedir ceza avukatı.*” Siz yargılama makamına sanık sıfatıyla bir insanı oturtuyorsunuz. Onun oraya oturması, onun elinden bazı hakların alınması anlamına gelir mi? Ceza mahkemesinde sanığın olmadığı bir yargılama düşünün; olur mu? Sanıksız bir ceza yargılaması olur mu, ceza usul falan olur mu? Sanık asli unsurdur ceza yargılamasında, asli unsur insan.

Yine çok saygın hocam, onur duyduğum, arkadaşı olmakla, iltifatına nail olmakla onur duyduğum Yurtcan ne dedi; “*Koruma tedbirleri mala, çevreye, şuna buna rahatsızlık verecektir. Ama, içlerinde en rahatsızlık verici nokta, özgürlüğe rahatsızlık verecektir.*” Onun için, bana göre koruma tedbirleri içinde en etkin ve en önde olanı, mutlaka doğru uygulanması gerekeni tutuklama olması gerekir. Ülkemiz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinde belirtilen makul süre tutuklu kalma ilkesini kesinlikle ihlal etmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden birkaç örnek getirdim, hemen özetlerini okuyarak konuşmamı bitireceğim. Bakınız, Müller-Fransa davasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, hâkim değişiklikleri, ilki soruşturma başladıktan 1 sene sonra, diğer ikisi başladıktan sonraki 2 sene içinde değiştiğini, her gelen yargıcın ‘dosyayı incelemedim’ diyerek tutuklama talebini red-

detmesinde makul sürenin aşıldığı ve Müller'in tutuklu yargılaması yapılırken harcadığı sürenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinin 3. fıkrasına aykırı olduğunu söylemiştir.

Labita-İtalya davasında yine benzer bir şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ilgili kararlarında ortaya konulan gerekçeleri en azından başlangıç aşamasında makul, ancak çok da anlamlı olduğunu gözlemlemektedir. Gerçekçe olarak öngörülen risklerin gerçekten var olduğunu gösterebilen unsurlar ortaya koymamışlardır. Savcının başvurusunda davanın 3 yıl mahkûmiyeti talep etmiştir ve tehlike arz ettiği talep edilmiştir. Başvuran aleyhindeki suçlamaların zamanı geçtikçe, güçlenmek yerine zayıflayan delillere dayandığı gözönüne alınmamıştır. Dolayısıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, çürütülen kararlarda belirtilen gerekçelerin başvurunun 2 yıl sonra, 2 yılı tutuklu bulundurmasının haklı ve yeterli gerekçe olmadığı kanaatine varmıştır.

Dolayısıyla ne yapmak gerekir? Demin yine Sayın Feyzioğlu'yla o 102 sondaki 3 sene uzar tartışması çok haklı, ben de onu çok düşündüm. Doğru bir yasanın redakte edilmediği bir ülkede, eleştirilere kulakların tıkandığı bir ülkede, 300 küsur maddelik yasaların 24 saatte Parlamentodan geçtiği bir ülkede, keza 24 saatte onay merciinden geçtiği müddetçe, tartışmalara kapalı yasaları yaparsanız, o ülkede makul sürede tutuklu yargılanmak, adil yargılanmak gibi kavramları düşünmek hayal olur.

Yine Feyzioğlu bana ilham kaynağı oldu;

dedi ki, “3842 Sayılı Yasa bize bol geldi.” Çok haklısınız. Sevgili Feyzioğlu; 1961 Anayasası da size bol geldi. Anayasanın bol geldiği, ki bana göre Türkiye siyasi tarihinin gördüğü en güzel anayasa olan 1961 Anayasasının bol geldiği bir ülkede 3842 elbette bol gelir.

Bir de şunu arz edeyim: Yine Sayın Başkanımın ses sanatçısını ve benim de bir basın mensubunu örneklediğim tutukluluk hallerinde, bu iki aktör, bu iki sùje, seslerini duyurabilen gruptan insanlar; basına yansıyor, adliyede kendileriyle röportaj yapıyor, sesler geliyor, yankıları oluyor vesaire... Benim müvekkilim olan hanımefendi de basın mensubu, o da sesini dışarı duyurabiliyor, topluma ulaştırabiliyor. Kaç sanık var, kaç tutuklu var sesini böyle topluma ulaştırabilenler? Topluma ulaştırmayı bırakın, barolara ulaşabilen kaç sanık var? Onun için, Türkiye’de yine Feyzioğlu çok ilham kaynağı olduğu bugün, ondan sonra konuşmam büyük şanssızlık, ama maalesef o benim şanssızlığım, bir birey cinsel bir suçla bağı olarak “tutuklansın” tarzında bir basın bombardımanına tabi tutuldu. Tutuklanır, tutuklanmaz, tamamen olayın dışındayız.

Bir ülkede basın, kamuoyunu oluşturarak A tipi suçun şüphelisinin tutuklanması için yayın yaparsa, bundan savcı ve yargıçların etkilenmemesi mümkün olur mu? Topluma bir insanı mahkûm ettirirseniz, yargıcın toplumun kendisine yönelebilecek bu baskıdan etkilenmemesi mümkün olur mu? Sokağa çıktığı zaman, komşusu pek mümkündür ki “Ne yaptın; o adamı serbest

bıraktın” tarzında bir baskıya maruz kalacağı korkusundan “*Tutuklu halinin devamına*” demez mi? Yargıçlar insan, onları insancıl duygularından geri tutamazsınız. O nedendir ki, toplumsal baskının, özellikle kamuoyu oluşturan basın baskısının -maddeyle ilgilenmiş, engellemeye çalışmış olmasına rağmen devam etmektedir- yargıçların ve savcılarının baskı altında tutulmasında etkin olduğunu düşünüyorum. Kamuoyuna bir şahsı yargılanmadan mahkûm ettiriyorsunuz. Özellikle sesini çıkarmayan insanlar, bırakın mahkûm olmayı, ebet müddet tutuklu kalabilir.

Sözlerimi bitirirken Başkanım, tutuklama, çok açık ve net anlatım biçimiyle söylemek gerekirse, tedbir, önlem olma niteliğini kaybetmiş gözükmektedir. Doğru yasa kötü uygulanırsa, Sayın Savcımın belirttiği gibi, altından kalkılmaz. Bir ölümlü trafik kazasında bir yargıç bana çok açık şekilde şöyle ifade etmiştir: “*Biz bu zatı tahliye edersek, ailesinin ıstırabını dindirmemiş oluruz.*” Oysa henüz o aşamada bir bilirkişi incelemesi yapılmamış iken dahi, anlatıma ve delil durumuna ve trafik polisinin kaza tespit raporuna göre fail minimal kusurlu görünüyordu, benim değerlendirmem böyleydi. Dolayısıyla tutuklama gerekliyse, tabii yargıç uygulayacaktır, ama uygularken de kriterleri çok doğru düşünmek, “*Atalım gitsin hele, sonra düşünürüz*” mantığına hiç kapılmamak ve cezayı da öne çekmemek, yattığı da yanında kalsın dememek lazım. Katma protokollerde ve metinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde tazminat hakları vardır. Bunlar daha

bugün ülkemizde iç hukukta uygulanmamakta yeteri kadar, ama İnsan Hakları Mahkemesinde Türkiye aleyhine çıkan tazminatların miktarını görürseniz, herhalde tüyleriniz diken diken olur diye düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI

Bu tür toplantıları çok yönetiyorum, zaten takip ediyorsunuzdur, görüyorsunuzdur. Bugün, benim için çok istisnai bir gün; bu kadar süreye riayet eden, konuşma disiplinine uyan konuşmacıları bulduğum için çok mutluyum.

Sözü Sayın Çetinbaş'a veriyorum.

Buyurun.

Av. METİN ÇETİNBAŞ

(İstanbul Barosu)

Sayın Başkan, Sayın Oturum Başkanı, değerli konuklar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugünkü toplantının konusu, yargılamada ve tutuklamada makul süre. Sayın Feyzioğlu, konuşmanın başında işaret etti, "Hukukçularımız eğitimsiz" dedi. Adalet anlayışı, bir toplumsal bilinçtir. Hâkim ve savcılardan çok sızlanma olduğu ortada. Çünkü, hâkim ve savcılar, Değerli Savcımızın ifade ettiği gibi, nerede yetişiyorlar; hukuk fakültelerinde. Kanunları kim yapıyor; ağırlıkla teorisyen hocalar. Uygulamacılar bunun içine ne kadar sokuluyor; çok zor. Avukatlara, hâkim ve savcılara yasalar yapılırken ne kadar soruluyor; çok zor. Talepleri karşılanıyor mu; bunlar bir nokta.

Şu örnekle gireceğim ki, nereye varmamız gerekecek? 2004 yılında Avusturya'da ceza

sisteminde önemli bir değişiklik yapıldı. Yürürlük tarihi 2008 alındı; 2004-2008. Bizde ceza sisteminde çok büyük bir değişiklik yapıldı, neredeyse baştan sona değiştirildi ve değerli dinleyiciler, bir haftalık, daha doğrusu 5 günlük eğitim seminerleri verildi, aşağı yukarı 3 aylık bir sürede yeni ceza sistemine geçildi. O 5 günlük seminerlerin ben de eğiticiler grubundaydım, Değerli Savcım da vardı, başka arkadaşlarımız da vardı. 5 günlük seminerde ceza hukuku anlatıldı, ceza usul değişiklikleri anlatıldı, infaz hukuku anlatıldı. Yeterli mi; yeterli olabilir mi?

Peki, yeni ceza sistemine geçerken denildi ki, *“Rahmetli Sulhi Dönmezer ve ekibinin 20 senedir hazırladığı, 10 senedir çalıştığı tasarı, işte biz biraz değişiklik yaptık, bu hale getirdik.”* Mevcut ceza sistemi, ceza, ceza usul sisteminin rahmetli Dönmezer ve ekibinin hazırladığı sistemle bir alakası yoktur.

Arkadaşlar; Ceza Kanunu, Ceza Usul Kanunu Mecliste aşağı yukarı 2-3 günde görüşülerek geçti ve inanın, birçok şeylere itiraz edip ulaşmaya çalışsak bile, yeterli değişiklikler yapılmadı ve uygulamada habire sorunlar çıkıyor. Bakıyorsunuz, bugün bir değişiklik, yarın bir değişik vesaire... Neydi bu acele? *“Avrupa Birliğine gireceğiz.”* Peki. Avusturya da Avrupa Birliği ülkesiydi, o 4 sene mevcut sistem değişikliğini uygulamacılarıyla konuşacak, tartışacak, vatandaşına anlatacak, hâkimini, savcısını, avukatını yetiştirecek ve ondan sonra uygulamaya geçecektir. Varsa orada 4 sene içerisinde, değişiklikleri yapacaktır. Bizde öyle olmadı, alelacele yeni ceza sistemine geçtik. Bu büyük bir

sıkıntı.

Hâkim ve savcı dediğiniz insanlar, sizlerden çok farklı insanlar değil; aynı mekteplerde okuyorsunuz, aynı yerden geliyorsunuz. Sonra bir kısmı avukat oluyor, bir kısmı hâkim ve savcı. Hâkim ve savcılık stajının, avukatlık stajının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz, yeterli eğitim verildiğini düşünüyor musunuz? Fakültedeki eğitimler uygulamaya yönelik mi? Geçen sene bir üniversitede Amerikalı, Avrupalı dünya çapında uzmanların geldiği bir seminer yaptık. Seminerin konusu, "*Hukukçular en iyi şekilde nasıl yetiştirilir?*" Hukukçuların yetişmesi konusunda bütün dünya ülkelerinde sorun var. Amerika, ağırlıklı olarak bir 4 senelik eğitimden sonra 3 senelik eğitim öngörüyor ve yine teori ağırlıklı değil, teori ağırlıklı dersler de oluyor, ama önemli bir bölüm, yani haftanın 5 gününde 2 günü, 2,5 günü gibi öğrenciler, hocalarının, avukat hocalarının ya da uygulamacı hocalarının yanında duruşmalara giriyorlar, davalara giriyorlar, görev üstleniyorlar.

Ben yaklaşık 26 sene hâkimlik yaptım, birçok stajyer yetiştirdik, ettik, avukat, hâkim stajyeri falan... Staj eğitim merkezlerine giderek kendilerini geliştiriyorlar, ama şöyle bir uygulama güzel olmaz mı acaba? Örneğin avukat adayı, fakülteyi bitirsin, bir avukatın yanında doğrudan başlasın, barolarda tabii ki eğitimlerini falan alsın. Ama, avukat adayı, sorumlu avukatının yanında derslere girebilsin. Ben daha ileri gidiyorum; hukuk fakültelerinde uygulamacı hocaları, yani avukatlık yapan hocaları çoğaltalım, Amerika'da böyle

daha çok, o öğretim tercih ediliyor ve öğrenciler, hocalarının sorumluluğunda bir taraftan işin mutfağına duruşmalara o avukatla beraber girsinler, kendilerini yetiştirsinler.

Bakınız, teori eğitimi tabii ki güzel, ama ben ders verdiğim üniversitede son sınıf öğrencilerine dilekçe yazmayı öğretiyorum arkadaşlar, dilekçeden sınav yapıyorum. Dilekçe yazmak, hukuk fakültesi 4. sınıfa mı kalmalı? Teori ile uygulamanın kaynaşmadığı bir eğitim biçimi noksandır. Bizim hukuk öğretim sistemimizde arıza var. İyi hukukçular yetiştireceğiz, uygulamayla teoriyi kaynaştıracağız ve bu arada tabii ki vatandaşımızı da en iyi şekilde bilgilendireceğiz.

Uygulamada tutuklamada sorunlar olduğu belli, sorun yoktur demek mümkün değil, ama medyada yer alıyor, izliyorsunuz, sadece belirli davalar bakımından değil. Geçmiş yıllara dönelim, bir Tuzla canavarı olayı vardı; küçük çocuklara cinsel tacizde bulunan, sonra öldüren vesaire... Gazetelerde manşet, "Tuzla canavarı Ali yakalandı, tutuklandı." Ertesi gün başka manşet, "Tuzla canavarı Ali değilmiş, Veli'ymiş." 2 gün sonra başka manşet, "Veli de değilmiş, Hüseyin'miş." Niye bu acele? Bu acele, bizim biraz da toplumsal yapımızdan kaynaklanıyor.

Birleşmiş Milletler uzmanlarıyla insan ticareti, göçmen kaçakçılığı konusunda İstanbul'da görev yapan ağır ceza başkanları, başsavcılar, 30-40 kişi, bir toplantı düzenlendi. Birleşmiş Milletler uzmanlarının arasında Türk sosyolog ve psikologlar da vardı. Soru-cevap şeklinde başladılar, ne oluyor, ne gidiyor diye. Netice itibarıyla Birleşmiş Milletler

ayrı ayrı toplumların fotoğrafını çekmiş, örneğin bir İngiliz toplumu serinkanlı, çok uzun süre düşünen, uzun uzun düşündükten sonra tedbirler alan vesaire bir toplum, ama bir Türk toplumu, çabuk heyecanlanan, çabuk seven, çabuk nefret eden bir toplum. Tepkilerimiz de buna göre oluyor. Bu tepkilerimizin böyle olması, bir an için kötü gibi gelebilir, ama uzun vadede Birleşmiş Milletler uzmanlarının dediği, “İyi bir haslet, çabuk seviyorsunuz ve çabuk kaynaşıyorsunuz.”

Ben, eğer bir daha konuşma süresi gelirse, teknik konulara da gireceğim, ama bir kere şunu söyleyeyim: Makul süre bakımından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kriterleri arasında hâkim sayısının azlığı, işin çokluğu, adliye dışındaki idari prosedürlerin yürümesindeki, mevzuattaki sıkıntı vesaire, bunları kesinlikle göz önünde tutmuyor, ama netice itibariyle fatura hâkim ve savcıya çıkartılıyor arkadaşlar. Burada bir yanlışlık var. Yanlışlık şurada: Hâkim ve savcının görevi, kanunları uygulamak, tabii en iyi şekilde uygulamak. İstanbul Beşiktaş'taki mahkemede deyin, DGM deyin vesaire deyin, onlardan başlayacağım, diğer mahkemelere de geleceğim, savcıların yükünden de bahsedeceğim.

Beşiktaş'taki mahkeme, ben de DGM diyeyim, eski bir DGM başkanı olarak, 600-700 derdest dosyayla çalışıyor arkadaşlar. Her mahkemede ortalama 600-700 derdest devam eden dosya var. Her dava dosyası, ortalama 10 klasör, 20 klasör, 30 klasör, 40 klasör, 100 klasör davalar var, daha fazlaları var ve her dava çok sanıklı, çok mağdurlu, çok failli, çok

eylemli.

Burada değerli hocalarım var, sizler hukukçularsınız; şunu söylüyorum: Değerli Hocam Metin Feyzioğlu, kaç fakültede ders verebilir, yani bir günde kaç saat ders verebilir? Hocam, günde 12 saat ders verebilir misiniz?

Prof. Dr. METİN FEYZİOĞLU

Deneriz.

Av. METİN ÇETİNBAŞ

Kaç gün verebilirsiniz?

Prof. Dr. METİN FEYZİOĞLU

Onu da deneriz.

Av. METİN ÇETİNBAŞ

Arkadaşlar; sorun şurada: Taşıyamayacak kadar yük. Bakın, bir davanın tensibini yapmak demek, o 30-40 klasör dosyayı okumayı gerektiriyor, okunması lazım. Onunla bitmiyor; bunları hiçbir mazeret olsun diye söylemiyorum, düzeltilmesi gereken şeyleri söyleyeceğim size. 3 hâkim, benim de zamanında Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulundan, Bakanlıktan çok çok taleplerimle 4 hâkim, 5 hâkim oldu. 6 tane mahkeme var arkadaşlar. İstanbul DGM demek, Türkiye'de terör ve örgütlü suçlarla ilgili ve narkotik suçlarla ilgili davaların yüzde 50'si demek arkadaşlar.

Bakınız, ben görev yaptığım zaman 6 No'lu DGM'de, sadece benim mahkememdeki dava dosyasının toplamı, derdest dava dosyası toplamı, İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesindeki dava dosyalarından ve Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesindeki iki,

yani üç mahkemede görülmekte olan dava dosyasından fazlaydı. Diğerleri de farklı değildi.

Bu insanların üzerinde büyük bir iş yükü var ve çok nitelikli davalar. O halde, ne engel var Allah aşkına, orada 6 tane değil de, 20 tane, 30 tane mahkeme kurmamızın? Bu Beşiktaş'taki mahkeme bakımından söylüyorum ya da benzerleri bakımından söylüyorum. Türkiye'de yeterli hâkim ve savcı mı yok? Hiç olmazsa buralardaki hâkim-savcı sayısını çoğaltmamız, mahkeme sayısını çoğaltmamız lazım. İnanın ki bu çekilir bir yük değil arkadaşlar; ne Cumartesi var, ne Pazar var, ne mesai kavramı var. Yani, duruşmalarda sık sık avukat arkadaşlarım dile getirirlerdi, "Uzun süre gün veriyorsunuz" diye. Hakikaten uzun süre, bunun savunulacak bir tarafı yok. Ama, hâkim ve savcı hiç adliyeden çıkmasa, hep duruşma yapsa, 4,5 aya değil, 3,5 aya gün atabilir. Sadece duruşmaya çıkmak değil mesele; o dosyaların incelenmesi, ara kararların hazırlanması, yazışmaların yapılması falan...

Bu DGM'lerde böyle; peki başka mahkemelerde çok mu değişik, özellikle büyük şehirlerde? Orada da yok. Düşünün ki, Bağcılar Adliyesi vardı, arkadaşımız orada çalışıyordu; bir hâkim, bir kâtip asliye ceza mahkemesine bakıyor değerli konuklar, 10 bin derdest dosya. Bir hâkim, bir kâtip, 10 bin derdest dosya. Bunun altından kalkılabilir mi? Asliye hukuklara bakın, icralara bakın, bu sadece ceza meselesi değil. İstanbul'da ortalama bir savcı arkadaşımıza 5 bin hazırlık evrakı düşüyor ve 5 bin hazırlık evrakı düşen

savcıya da bir kâtip falan verilmiyor, 2-3 savcıya bir kâtip veriliyor. Bu sorunları çözmek sadece hâkim ve savcıların işi değil. Hâkim ve savcı arkadaşlar yanlış yapabilirler, ama bu sorunları çözmek hükümetlerin, devletlerin, siyasi partilerin, vatandaşımızın işi. Herkes buna duyarlılık göstermeli. Sadece bir davası adliyeye yansıdığı zaman ya da bir davayla muhatap olduğu zaman falan değil, her zaman duyarlı olmalı.

Tutuklama, tahliye konusunda ben hocalarımın ve diğerlerinin tespitlerine katılıyorum, vatandaşımız bu konuda iki taraflı düşünüyor. Eğer kendisi ya da bir yakını sanık sıfatıyla oraya gelmişse, hemen çıksın istiyor. Ama, bir yakını öldürülmüşse, örneğin bir trafik kazasında adam kaldırma çıkıp 2-3 kişiyi öldürmüşse ya da ağır bir suç işlemişse, bu sefer o hiç içeriden çıkmasını istiyor. Bizim böyle bir toplumsal anlayışımız da var. Hâkim ve savcılar bu toplumun dışında insanlar değil, toplumumuzun içinden insanlar. Dolayısıyla hata varsa, hepimizin var. Sistemde arıza var mı; var. Düzeltmesi gereken şeyler gerekiyor mu; elbette gerekiyor. Ama, bütün faturayı hâkim ve savcılara, mahkemelere çıkarttığınız zaman, bunda bir haksızlık var. Ben eski bir başkan, eski bir hâkim olarak söylüyorum, bunda bir haksızlık var. Siz fakültelerde iyi hukukçu yetiştirmeyin, ondan sonra stajı pas geçin, stajlarda çok ağırlıklı sorumluluk isteyen insanları çabuk yetiştiren bir eğitim vermeyin, hâkim-savcı olarak göreve başlattığımızda yeterli birikime ve deneyime sahip olmasın...

Denetim mekanizmasını söyleyeyim size, bir başka sorundur denetim mekanizması. Şudur arkadaşlar: Eskiden beri uygulanan denetim mekanizması, örneğin neden çok dava açılıyor, yani Türkiye'de neden çok dava açılıyor? Çünkü, savcılar delilleri takdir edip takipsizlik kararı vermeye başladığı zaman, müfettiş geldiğinde ilk denetlediği şey takipsizlik kararları, zamanaşımı evrakları, beraat evrakları. Savcı arkadaşlar idari denetimlerle, yasal düzenlemelerle değil, idari denetimlerle *"Takipsizlik kararı vereceğine, ben dava açayım"* diyor, hesap vermekten korkuyor. Böyle bir baskı var, idari denetim mekanizması var. Zannetmeyin de hâkim ve savcılar böyle istediği gibi karar verir; hayır, hukuk çerçevesinde karar verecek, ama savcılar evvelki yıllardan beri dava açmaya zorlayan bir sistem var.

Peki, doğrusu ne, doğrusu ne olmalı? Sadece idari denetim bakımından söylüyorum, yani müfettiş denetimleri vesaire; tayin, terfi, nakil bakımından söylüyorum. Savcıya şunlar sorulmalı, açılan somut davayla ilgili: *"Ey sayın savcı; dava açtın, açtığın davalardan yüzde 54'ü, yüzde 60'ı beraatla bitiyor. Neden beraat edecek adam hakkında dava açtın, niye beraat edecek adamı oraya götürüp mağdur ettin, ver bakalım bunun hesabını."* Bir başka soru; *"Ey savcılık; dava açılan adamın evrakını niye takip etmedin de adam beraat etti?"*

Değerli meslektaşımız söyledi, dedi ki, *"Savcıların yetkisi olduğu halde, ben 40 yıllık meslek hayatında kimsenin savcılık tarafından serbest bırakıldığını görmedim."* Neden görme-

diniz, ben söyleyeyim: Sadece idari denetim bakımından, savcılar bu yetkisini kullanmaya korkuyor. Sistem şüphe üzerine kurulmuş, güven üzerine değil arkadaşlar. Dolayısıyla savcılar, bu yetkisini kullanmaya yasal imkân olduğu halde korkuyorlar. İnanın ki ben de meslek hayatımda çok az rastladım bu yetkinin kullanıldığına. Hatta hatta uyuşmazlıklar da çıkar, savcı mahkemeden hazırlık soruşturmasında şahsın serbest bırakılmasını talep eder. Bazı hakimler de reddeder, “*Senin yetkin ver, sen sal*” diye.

Demek ki bütün sorumluluğu hâkim ve savcıların üzerine atmak biraz kolaycılık. Baştan sona Türkiye'nin bu işe çok ciddi eğilmesi lazım. Çok ciddi eğilip, her zaman yargının, yargı makamlarının geliştirilmesi lazım. Mesleki eğitimler yapılmıyor değil, ama yeterli değil. Sürekli mesleki eğitim vermek lazım. Örneğin Almanya'da her hâkim ve savcı, senede 2 defa mesleki eğitim seminerine katılıp belgelemek zorunda. Bizde böyle mi; böyle değil. Benim de çok önyak olduğum, büyük destek verdiğim bir çalışmayla 2 özel üniversitemizde hâkim-savcılar, aşağı yukarı 30'ar kişilik gruplar İngilizce eğitim almaya başladılar. Yani, kürsüden ayrılıyor, bir sene özlük hakları devam ediyor, İngilizce eğitim alıyor. Bunda benim emeğim, katkım büyük, bu eğitimin başlamasında. Nitekim ilgili okullar da, yönetimler de söylemişlerdir bunu. Kaç tane hâkim ve savcımız, dünya hukukunu yakalayacak gibi İngilizce biliyor ya da bir yabancı dili var; çok az sayıda. Böyle olmaz, olmaması lazım. Örneğin kaymakamlar gidiyor, diğer meslek grupları gidiyor, yurtdışına bir-iki sene gönderiliyor. Yani,

hâkim ve savcılarımızdan en iyi, kaliteli hukuku bekliyoruz, ama meslek öncesinde, meslek sırasında eğitimlerini tazelemek için onlara hiçbir olanak yaratmıyoruz ya da yarattığımız olanaklar yeterli değil.

Peki, yurtdışına gönderemedik, burada kendilerini yetiştirmeleri için zaman ve kolaylık yeterince sağlıyor muyuz? Bunu da yapamıyoruz, istenildiği gibi değil, fiziki koşulları son derece yetersiz.

Arkadaşlar; hâkim ve savcılarının bir kısmı banyodan bozma odalarda duruşma yapıyor; banyodan bozma, evden bozma odalarda duruşma yapıyor ve orada günlerini, gecelerini geçiriyor, çalışıyor. Bakınız, Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulundan sıkıştığımızda hâkim sayısının artırılmasını isteyin, veremiyor; personel görevlendirmesini isteyin, veremiyor. Çünkü, bir kadro sayısı oturtmuşuz, adli personel veremiyoruz.

Arkadaşlar; adliyenin fiziki problemleri var. Adliye derken, hâkim, savcı ve avukatları beraber söylüyorum, üniversiteleri beraber söylüyorum, fiziki problemleri var, eğitim problemleri var, altyapı problemleri var, üstyapı problemleri var, siyasi ilgisizlik problemleri var. Ama, bütün bunları bir tarafa koyup, bütün faturaları hâkimlere, savcılara, mahkemelere çıkartmak biraz kolaycılık gibi gözüküyor bana.

Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI

Sayın Çetinbaşa da teşekkürler ediyorum. Şimdi söz sırası Evsahibi Kurumdan , İstanbul Barosu Yönetim Kurulu üyesi Av. Turgay

Demirci'de.

Av. TURGAY DEMİRCİ

(İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi)

Ben biraz farklı bir çalışma yapmıştım, ama maalesef tutuklu işimizin öğleden sonraya kalması nedeniyle son anda yetişebilme durumu söz konusu oldu.

Toplantı öncesi Yönetim Kurulunda toplantının kararını verirken, konuşmacıları da çağırırken, ben şunu çok iyi biliyordum: Herkes teknik anlamda yeterli bilgileri verecek, uygulamadan bilgiler verecek. Ben farklı ne yapabilirim diye bir arayış içerisine girdim. İki tane kaynağa ulaştım. Bir tanesi, YARSAV'ın Türkiye'de yargı bağımsızlığı ve yargıda örgütlenmeyle ilgili 2008 yayını var, ondan faydalandım. Bir de TESEV'in geçtiğimiz yıl içerisinde yapmış olduğu, özellikle ne kadar doğru bu tanımlama bilmiyorum, ama denek hâkim ve savcılar üzerinde yapmış olduğu bir rapor var. Ben o raporu çok önemsiyorum, çünkü benim kaynağım o, bu çalışmayla ilgili, hepinize de o çalışmayı okumanızı rica ediyorum.

14 Mayıs 2009 itibariyle cezaevindeki hükümlü ve tutuklu sayısı 110 bin 880, mevcut yatak sayısı 103 bin 904. Ocak 2007 yılı itibariyle de Türkiye'deki cezaevinde hükümlü ve tutuklu sayısı 70 bin 277 imiş, mevcut yatak sayısı 74 bin 140. Yani, şu an itibariyle mevcut yatak sayısından fazla tutuklu ve hükümlü var. Hatta Silivri'de bazı yataklarda iki kişi yatmaya başlamış, bu bize söylenen bilgi. Her 100 bin kişiye düşen suçlu sayısı itibariyle, tutuklu ve hükümlü sayısı itibariyle

Rusya birinci sıradayken, özellikle 2001'deki aftan sonra Rusya'da 250 bin kişi tahliye edilince, birincilik Amerika'da. Ama, bizdeki suç oranları, özellikle İstanbul bazında baktığınız zaman, sanki Avrupa'nın diğer ülkelerinden geri gibi görünmemize rağmen, ne hikmetse bizdeki tutuklu sayısı bir hayli fazla. Zaten demin vermiş olduğum rakamın 2/3'üne yakın kısmı da tutuklu.

Avrupa Birliği Komisyonu Ceza ve Reform Projesi kapsamında, Kenan İpek'in bizzat başında bulunduğu cezaevi projelerinde, Silivri'de 9, Maltepe'de 5, Bakırköy, Ümraniye, Metris'te 1'er olmak üzere 17 tane de cezaevi var. 2006 verilerine göre 5 bin tutuklu İstanbul'da toplam yatak kapasitesi 5 bin iken, tutuklu ve hükümlü sayısı 12 bin. Şu anda İstanbul'daki sayı, neredeyse diğer vilayetlerin yatak sayısı rakamına yaklaşmış.

Ben aslında buradan şuna girmeye çalışacağım: Nasıl bir yapı var? Özellikle Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün sitesine girdiğiniz zaman, örgütsel yapısını da görürsünüz. Şu anda tutuklu ve hükümlü sayısının yaklaşık 110 bin olduğunu düşünelim, cezaevindeki personel sayısı şu anda 28 bin küsur. Öngörülen kadro 36 bin. Uzman kadro olarak, uzman tabip olarak kadroda hiçbir tabip yok. Öngörülen doktor sayısı tabip olarak 270 iken, kadroda sadece 66 tane tabip var. Psikolog falan yok, yani öyle bir şey olduğunu falan sakın düşünmeyin. Kadroda da böyle bir şey yok, ben baktım özellikle ve Cezaevleri Genel Müdür Yardımcısı Hüseyin Kulaç da çok yakın bir tarihte "*Tarihimizin en yüksek rakamlarındayız, doluluk oranlarını*

makul seviyede tutmak için elimizden geleni yapıyoruz” dedi. Bu elden gelen nedir, ne şekilde algılanmalıdır, tabii onu ciddi anlamda düşünmemiz, üzerinde kafa yormamız gerekir.

TESEV’in raporunda -çok minik başlıklar halinde veriyorum- hâkim ve savcılarımızın soru gruplarına verdiği yanıtlarda, yargılama faaliyeti sırasında adalet ve devletin çıkarı veya demokrasiyle devletin güvenliği arasında bir karşıtlık çıkabileceği ve bu durumda devletin çıkarlarının korunması gerektiği konusunun yaygın olduğu gözlenmektedir sonucu çıkıyor. Bu sonuca varırken de, bu görüşmeci hâkim veya savcılarının verdiği ilginç cevaplar var. Mesela bir kısmı çok rahatlıkla *“Ben devletçi hukukçuyum, önce devlet gelir. Bir kere biz devletçi bir ekolden geliyoruz, her zaman devlet ön plana çıkıyor gibi geliyor. Devlet olmazsa hukuk olmaz, biz de olmayız.”* Tabii en azından görüşmeci profili açısından azınlıkta olan karşıt görüş de, *“Hayır, devlet değil, birey burada korunması gerekir”* noktasından hareket ettiklerini söylüyorlar. Kimisi *“Devlet olmazsa demokrasi olmaz. Tabii ben cumhuriyetin savcısıyım, cumhuriyeti korumak ve kollamak benim birincil görevimdir”* diyor.

Dolayısıyla bu konuda böyle bir devlete karşı işlenen suçlar açısından, özellikle Metin Beyin görev yaptığı mahkeme açısından bulunduğu yer itibarıyla, devlete karşı işlenen suçlar itibarıyla, ben şahsıyla ilgili söylemiyorum bunu, ama birçok hâkim ve savcı meslektaşlarımızda aşırı bir refleks söz konusu. Bu dönemde bu refleks daha da

artmış vaziyette, yani devlete karşı bir suç işlenmişse, en azından böyle bir söylenti varsa, hele hele siyaset de biraz bu işin içerisindeyse, birtakım tercihler de ön plana çıkarak bunlar çok rahatlıkla devleti koruma refleksi içerisinde, insan temel hak ve özgürlükleri, sanık hakları, hepimizin bildiği bir sürü şeyler bir anda göz ardı edilebiliyor. Yani, bu gibi suçlarda, bazı suç tiplerinde kişinin savunma hakkının o kişiye tanınması yönünde yeterli fırsat tanınmış değil.

Sayın Savcım da söyledi, Metin Bey de söyledi, telefon dinlemelerle ilgili Yargıtayın bir dolu kararı var, ama insanlar telefon dinlemeleriyle cezaevlerine konuluyor. Gizlilik kararıyla 5 ay, 6 ay, 10 o ay gizlilik kararı devam ederek o insanlar hakkındaki soruşturma devam ediyor. Böylesi bir ortamda siz, kısıtlılık kararı olduğu için zaten dosyaya ulaşabilmeniz mümkün değil, kişiyle ilgili suçlamayı anlayabilmeniz mümkün değil. Yani, bu lafi söylemekten çok fazla haz almıyorum, ama biz, içinde bulunduğumuz şartlar itibariyle yargının bağımsızlığını tartışırken, ben bunun yanına yargının tarafsızlığını da tartışmamız gerektiğini düşünüyorum. Yani, yargı bağımsız olmadığı kadar, yargının bağımsız olduğunu kimse söyleyemez. Bugün yargıçlarımızın, savcılarımızın birçoğu bunu söylüyor, bu konulara girmeye gerek yok, belki tartışılmıştır. Ancak, yargı gerçekten tarafsız mı? Yargıda görev yapan insanların kendi dünya görüşleri, inançları, şusunun busunu o yargılamaya, önüne gelen ihtilafa ne kadar yansıtıp yansıtmadığı noktasında TESEV'in raporunda

ciddi tespitler var. Bırakın TESEV'in raporunu, benim mesleki hayatımda ciddi tespitlerim var. Dolayısıyla bu bizi hukukçu olarak gerçekten üzüyor.

Netice itibariyle tutuklamalarda son derece hoyrat olunduğunu düşünüyorum. Yani, biz 104. maddeyi arıyoruz, 1412 Sayılı Yasanın 104. maddesini arar hale geldik. 100. maddede özellikle katalog suç tanımlaması geldiği zaman, hâkimlerin istisna bir şekilde bir güvenlik tedbirine gittiklerini veya tutuklamanın dışında bir alternatif düşünebildiklerini veya uygulayabildiklerini görmek mümkün değil. Hele hele orada 220. maddedeki örgüt suçlaması varsa, zaten hiçbir şansınız kalmıyor. Dolayısıyla ben, tutuklamayla ilgili hâkimlerimizin, özellikle tutuklama talep eden savcılarımızın şöyle bir 109. maddeye bakıp, "*Buradan da acaba başka bir kontrol sistemine gidebilir miyiz?*" noktasına biraz daha cesur, biraz daha cesaretli, biraz daha hukuk yaratan bir uygulamayı yapmalarını bekliyoruz, doğru olan da bu. Yoksa, 100. maddenin katalog suçlarında atıyorum, cinsel istismar, "*Burada tutuklarım.*" Peki, genel tutuklama koşulları açısından üste baktığınız zaman, delil toplanmış, kaç tehlikesi yok, başka bir tedbirle de bunu halledebilmek mümkünken, niçin buraya gidiliyor? Yani, biz bu cezaevlerini doldurmak zorunda mıyız, doldukça yenilerini yapmak zorunda mıyız veya çok modern cezaevleri yapıyoruz diye kendi içimizde bunlarla yetinmek ve övünmek zorunda mıyız? Yani, bunu hukuk devleti olduğunu iddia eden bir ülkenin hukukçuları olarak bunu savunabilmeliyiz. Burada Kenan

İpek de konuştu, Şirinevler'deki yerde de konuşuldu; artık biz cezaevlerinin ne kadar modern olduğunu, insanların orada neredeyse ne kadar iyi ağırlandığını falan iddia etmeye başladık. O insanın vekili olan benim üzerime kapı kilitleniyor. Eğer ağırlanmak bana orada yapılıyorsa, içeride ne yapılıyor, onu Allah bilir.

Dolayısıyla biz, belki şeklen birçok şeyleri yapabiliyoruz veya siyasiler, Avrupa Birliğine gireceğiz diye oradaki insanlara birtakım vaatlerde bulunabiliyorlar veya birtakım uluslararası sözleşmeleri imzalayıp Anayasanın 90. maddesine göre de bağlayıcı hale getirebiliyorlar, ama içerideki hâkim ve savcılar açısından, biz hukukçular açısından, buna avukatları da koymak lazım, buna ne kadar inandırabildiklerini tartışmamız lazım.

Yine araştırma notlarına baktığımız zaman, bu YARSAV'da da var, TESEV'in raporlarında da var; bazı hâkim ve savcılar, *"Bana ne Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarından; onların verdiği siyasi kararlar böyledir, ben onu bu memlekete uygulamak zorunda mıyım?"* diyebiliyor. Bizzat bana bunu söyleyen meslektaşlarım olduğu gibi, hâkimler de oldu; *"Orası Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Avukat Bey, burası Türkiye."* Yani, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararı siyasidir diye veya herhangi bir X sebepten, orasına mı bakacaksın, yoksa insan temel hak ve özgürlükleri açısından ne anlamda bir etkinliği var, yoktur noktasından mı bakmamız gerekiyor? Biz kendi içimizde bu korkaklığı, bu sinmişliği, bu ürkekliği ve yerini kaybetmeme korkusunu

atmadığımız sürece, biz avukatlar olarak da bu mücadeleyi yeterince yapmadığımız sürece, zannediyorum biz bu tutuklamayla ilgili çok daha şikâyetlerde bulunacağız, bu müesseseyi çok daha tartışacağız. Hukuku yaratmak bizlerin görevi diye düşünüyorum.

Ben tekrar geç kaldığım için özür diliyorum. Sabrınız için teşekkür ediyorum.

SORU - YANIT

OTURUM BAŞKANI

Tekrar hepinize hoş geldiniz diyorum.

Sabah konuşmacıları dinlediniz. Şimdi salona dönüyorum ve söz almak isteyenlere söz vereceğim. Herkes kendini tanıtırsa şu açıdan faydalı olur: Konuşmalar banda alınıyor.

Buyurun.

Av. MUHİTTİN KÖYLÜOĞLU

Ben toplantıyı haber aldığımında şöyle kendimce kafamda oluşturmuşum: Bu toplantıda kuvvetli suç şüphesi tartışılır, bunun varlığını gösteren olgular nedir, ne değildir, bu tartışılır, bu bağlamda Önder Beyin “sayılabilir” diye ısrarla vurguladığı kelime ne demektir, bu tartışılır; “sayılabilir”den hareketle, “sayılabilir” karineleri, karine kavramı tartışılır; karine, aksi ispat edilebilen bir olgudur, bu karineleri nasıl çürüteceğimiz tartışılır, yani tutuklama kavramı hukuki derinliği içinde tartışılır diye ümit edip gelmiştim.

Av. CELAL ÜLGEN

Sn. Metin Feyzioğlu’nu dinlemedin ama...

Av. MUHİTTİN KÖYLÜOĞLU

Metin Bey öyle olmuş, onunkini yakalayamadım, ama sonraki konuşmacılarda bunu bulamadım, ciddi olarak bulamadım.

İkincisi, Sayın Başsavcıma, bu uygulamadaki hatanın bazen de suç oluşturabileceğini; hata diyeyim, kibarlaştırayım. Tutuklama nedenlerine bakıyorsunuz, yazıyor tek tek, bir şeyler söylüyor, ama elimde çok yoğun bir şekilde var, tutuklama talep etmiş

savcı. Gerekçesi şu, abartmıyorum, yazılı belge elimde: “Denetimli serbestlik istemiyorum, artı tutuklama talep ediyorum. Sakın ha denetimli serbestlik kararı verme diyor hâkime, yazılı mütalaasında. Denetimli serbestlik kararı verirsen, UYAP hata verir.” Baktım 100. maddeye, UYAP yok. Savcının fiili çok net olarak suç; adli mercii etkileme, bence o suç var. Çünkü, söylediği yasal değil, hukuki değil. Hukuki olmayan yollardan hâkimi etkilemeye çalıştığına göre, yani ne diyor? “Bak, sen yukarıda idari birtakım organlarla kötü olursun ha” diyor, gösteriyor, böyle şifahi falan da değil.

Ben bu savcıcı adli mercileri etkilemekten ya da görevi kötüye kullanmaktan şikâyetçi olsam, sizce dava açılır mı? Ne cevap gelir? Bana dava açılacağı kesin. “İşlem yapılmasına mahal olmadığına...” Ben bundan sonra, bu aşamadan sonra savcı ve hâkimlerin meslek kurallarına ilişkin ne dinlesem boş demeyeceğim, önemli, dinlemek lazım, bilmek lazım, ama bunların uygulanması konusunda mesleki dayanışmayı göstermesi durumunda ne düşüneceğim bu hâkim ve savcılar için? “Konuşuyorlar, ama boş konuşuyorlar, bunlar mesleki dayanışma dışında hiçbir şey bilmezler” diyeceğim. Bilmezler mi? Ben sıradan kendi halinde bir avukatım, tutuklamayı benim kadar bilmez mi hâkimler, 100. maddeyi hiç mi okumadılar? Ama, buna rağmen yasaya aykırı; hukuk demiyorum, yasaya aykırı tutuklamayı yaparlar. Dolayısıyla görevlerini hep kötüye kullanırlar.

Ancak, hukuki denetim için itiraz ettiğinizde, bir sonraki hâkim de görevini

kötüye kullanarak aynı kararı verir, mesleki dayanışma babında ve hiçbir şey ama hiçbir şey, dürüst olalım, dosya sayısının çokluğu, vakit, maaş azlığı, vicdan-cüzdandan, iş gücü, hiçbir şey buna gerekçe kabul edilemez. Böyle gerekçelerle olayı aklamaya çalışmak, etik değerlerden yoksunluk olduğu gibi, kişisel olarak da ahlaki değerlerden yoksunluk olarak nitelendirilebilir. Sonra biz bunu “*elin gâvurund*” anlatamayız, sonra “*Türkiye’de böyle şeyler yok*” deriz, ama vardır. Yalnız, bunu bir tek davaya hasrederek dile getirmek, işte mesleki ahlak burada çöküntüye uğrar. Ben bu Ergenekon muhabbetini çok seviyorum, onun sayesinde “*hukuka aykırılık*” kavramıyla tanıştık; makul süreyle, tutukluluk süresiyle tanıştık. Düne kadar yok muydu? Tabii ki buna itiraz edenler vardı, Erdener Hocam çok konuştu sağda solda, ama bazı kurumlar ya da bazı kişiler hiç sesini çıkarmazdı. Şimdi herkes ayağa kalktı, artı sanki diğer davalarda hiç yok, diğer davalara ilişkin ben hiçbir beyan duymuyorum, görmüyorum. Buralarda bir terslik var, burada bir yanlışlık var.

Ama, her halükârda daha da acısı; hâkim ve savcıcı dedik, Savcım güzel söyledi, arka sayfayı açalım, ne diyor Ceza Usul Kanunu, buradaki bütün hazirun mutlaka biliyor, benden daha iyi biliyor. Ben hiçbir zaman iddialı olmadım, ben hukuk biliyorum demedim, ama birileri dedi, Biz biliriz, sadece biz konuşuruz. Sizin bildiğiniz, hiçbir şey bilmemektir, sizin adamlarınız da hiçbir şey bilmiyor. Sizin adamlarınızı dinledik, tek kelime hukuk konuşmadı efendi. Ne diyor

102, Hocam gayet iyi bilir. Tutuklamada ne lazım; avukat lazım, tutuklama duruşmasında şarttır, kesin. Diyelim ki avukat yok, ne yapacak hâkim? Serbest bırakacak arkadaşlar, kesin şarttır. Diyelim ki avukat tayin etme yetkisi Muhittin Köylüoğlu'nda, diyor ki hâkime, "*Hayır, ben sana avukat göndermiyorum*" ve de diyelim ki sanık, Muhittin Köylüoğlu'nu dövmüş. Aynı Muhittin Köylüoğlu diyor ki, "*Ben sana avukat göndermem hâkim bey.*" Hâkim de diyor ki, "*Sen avukat göndermezsen, ben seni döven adamı serbest bırakırım.*" Doğrusunu yapıyor, yani 40 yılda bir de olsa, bir hâkim doğrusunu yapıyor. Ama, Muhittin Köylüoğlu başlıyor, "*Vay, böyle mi olur, hâkimlik şöyle mi olur? Ben avukat da göndermem, şikâyetçiyim, sen de bunu tutuklamak zorundasın.*" Kalkıyor Muhittin Köylüoğlu, itiraz ediyor utanmadan.

Silahların eşitliği diye bir şey var, değil mi hocam? Sanık tek başına, Muhittin Köylüoğlu'nun arkasında 30 bin tane avukat. Suç tutuklamaya uygun mu? Biraz önceki konuşmalar demeyeceğim, Metin Beyin herhalde öyle konuştuğunu düşünüyorum, bakıyorum, suç dövmek, 100'e göre mümkün değil. Yani, dünyada meslek grubu olarak tutuklanmayı gerektiren tek meslek, yani ona karşı bir işlem yaparsanız, bu bütün dünyada; hâkimliktir, savcı değil. Savcı dediğiniz -bunu şey anlamında söylemiyorum, yanlış anlamayın- avukattır, bizim gibi, bizden farkı yoktur hukuken. Yasayı demiyorum, savcı kamu avukatıdır, biz savunma avukatıyız, mukayeseli hukuktaki ismi budur, doğrusu da budur. Kamu adına avukatlık yapar, işin

doğası gereği, tabii ki sanık ya da şüphelinin lehine olan delilleri de toplar, ama bu Türkiye'ye özgü bir şey değildir. Yargıtay başkanı kalktı, böyle bir şey söyledi, Alman Usul Kanununun ilgili maddesi de birebir aynıdır. Bilmiyorum, ama bilen adamlardan biraz daha iyi biliyorum galiba, öyle diyor.

Bir şeyi söylerken, hukukçu falan olmayacağız, ben hukukçu değilim, ben avukat da değilim, tekaüdüm, ama dürüst olacağım. Avukata özgü kanun istemeyeceğiz, o hâkime özgüdür, çünkü hâkim bazı ülkelerde Tanrı adına, bazı ülkelerde kral ya da kraliçe adına, bazı ülkelerde millet adına karar verir ve hâkime yapılan mütecavizlik, taciz, Allah'a, krala, halka yapılmıştır. Bu nedenle o ayrı. Ama, savcı ve avukata hakaret etti, dövdü diye birinin tutuklanmasını istemek, yarın öbür gün kendi bineceğiniz dalı kesmektir. Dürüst olacağız, samimi olacağız, hele bir hukuk kurumuysa, hele bir hukuk kurumunun başıysa, yaptığımız şeye 100 kere dikkat edeceğiz. Bir de üstelik hukuk kurumunun başı olmayıp, kendince o hukuk kurumu içerisinde üstat olarak bilinen kişiler bu tür hukuk ve yasaya aykırı tasarrufları alkışlayıp birbirlerini kutluyorsa, buna ucuz şov derim, ucuz kahramanlık derim. Yarın öbür gün de başsavcı der ki, “*Sen tahliye istiyorsun, ama 100'e aykırı yerde tutuklama talep ettin hem de adama, avukat gelmesini de çok gördün, avukat göndermedin, avukat olarak, baro olarak şikâyet ettin, bir de itiraz ettin. Bu ne çelişkidir Köylüoğlu?*” Bunu diyemez, Köylüoğlu öyle bir şey yapmaz, ama yapana herhalde arif olan anladı, popülizm yapacağız

diye, bir sonraki seçimi kazanacağız diye hukuku katletmek çok yanlış bir şey, çok kötü bir şeydir.

Hiç itiraz etmeyelim, Metin Bey de bugün itiraz etmesin avukat olarak, geçmişteki dosya kalınlığı şimdiki DGM başkanlarında da var. Biz de itiraz etmeyelim avukat olarak, baro olarak. Ne söylüyorsak, söylediğimize sahip çıkalım, gelip geçici ve hukuka aykırı mazeretler uydurmayalım.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkürler.

Yöntemi şöyle koyalım: Herkesi dinleyelim, sonra hepsini birden değerlendirelim. Başka söz isteyen?

Buyurun.

Av. TAHSİN BİRSE YALÇIN

Birkaç sorum olacak. Birincisi, Prof. Metin Bey, katalog suçların Anayasanın 19. maddesine aykırılık oluşturduğunu söyledi. Bu konuda herhangi bir çalışması olan var mı? Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurmuş olan meslektaşım var mı acaba, onu öğrenmek istedim.

İkincisi, Av. Önder Beydi yanılmıyorsam, gazetelerde kamuoyu baskısıyla kişilerin tutuklatılması meselesi; orada da bir hâkimin komşusunun baskısı altında kalabileceği vesaire... Bu bağlamda, Ceza Yasamızdaki bu adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs suçunun değerlendirmeye alınmasını istiyorum. Benim bildiğim şudur: Yasama organında bir beyanda bulunulamaz, yargıyı etkileyecek şekilde, yani işin prensibi budur.

Yasama, yürütme, yargı, güç dengesi açısından böyle bir kural biliyorduk, vardı, hâlâ var. Ama, bir gazeteci yazdı veya bir avukat kendi internet sitesinde yürütülmekte olan bir davayla ilgili birkaç beyanda bulundu, buna hemen bir yaptırım uygulanması gerekiyor mu? Bunun sonu, işte korku imparatorluğu diyoruz, faşizan bir şeye gidiyor; *“Sen yazma, dava sürüyor. Aman ağzından bu çıktı, etkilemeye teşebbüs ettin.”* Bu maddenin de bir değerlendirilmesi lazım.

Üçüncüsü de, şuna katılıyorum: Metin Beyin ve Savcının görüşüne katılıyorum; bu kadro yetersizliği, bütçe yetersizliğiyle bu iş çözülemez. Bildiğim kadarıyla 9 bin hâkim ve savcı var, ama kadro sayısı 15 binmiş. Avrupa Birliğinin standartlarına göre 30-35 bin filan olması gerekiyor bu rakamın. Yani, benim önüme günde 10 tane dosya koyarsanız, ben de avukat olarak bu işi beceremem. Yani, akşam olur, 24 saat biter, yani 5 dosyaya bakarım, 5'i kalır. İnsanüstü bir şey, aynı gün yüzlerce sayfayı oku... Biz de avukat olarak, çuvaldızı kendimize batıralım; avukatlar da çıkıyor, *“Efendim, müvekkilim sabit ikametgâh sahibidir, kaçma şüphesi yoktur.”* Laf mı bu şimdi? Sabit ikametgâh sahibiyse, yine kaçar, yani orada muhtarda adresin duruyor diye sen teyzenin evine kaçmayacak mısın? İşte Karabulut cinayeti, adam bulunamıyor. Yani, zamanında sabit ikametgâh sahibidir, işte toplumda tanınmış bir işadamının bir şeyidir vesaire laflarıyla bir hâkim serbest bıraksa, adam uçtu gitti. Biraz da o açıdan düşünmemiz gerektiğini savunuyorum.

Sağ olun.

Av. CELAL ÜLGEN

Efendim, sevgili arkadaşım ve CMK'da büyük uğraş veren, büyük emek veren, takdir ettiğim Köylüoğlu arkadaşım, burada hepinizin dinlediği konuşmasını yapmasaydı, belki bu konuları anlatmak istemeyecektim.

Köylüoğlu arkadaşım, öncelikle bizim, İstanbul Barosunun sadece ve sadece adına Silivri davası dediğimiz, ama Ergenekon davası da denilen bir davaya ilişkin bu kaygılarımızın dile getirildiğini söyleyerek bir haksızlık yapıyor.

Bütün Türkiye'de 2005 yılından sonra uygulamaya başlanan yeni CMK'da ikili bir yöntem var: Ya eski CMK aynen devam ediyor ya yeni CMK, yargılamayı yapan yargıcın ve savcının kafasındaki yasa olarak devam ediyor, bu bir gerçek. Ama, iş Silivri davasına geldiği zaman, orada her şey değişiyor, orada işler değişiyor. Orada iddianame değişiyor, orada tutuklamanın şekli değişiyor, orada kanıt toplamanın şekli değişiyor, orada yakalamanın şekli değişiyor. Siz de bir hukuk kurumu olarak buna karşı çıkmak zorundasınız. O Ergenekon davasında olduğu için değil karşı çıkışımız, yasa ihlal edildiği için.

Bakın, şimdi size göstereceğim belgeler, bir kimsenin tutuklanmasına neden olabilir mi ya da bir iddianamede yer alabilir mi; şöyle: Adam 3 yıl önce "gündem" demiş, yazmış, "Önder Sav" demiş, altında "ilçe" demiş, kendince not tutuyor. Bunda suç unsuru varmış, polis öyle demiş, bay savcı da öyle diyor. Bakın, şu notu tutmuş: "Doç. Dr. Ayşe Buğra, Boğaziçi" demiş, bu da suçlu, suçlu belge arkadaşlar.

Bakın, bir iş davasında, bir iş toplantısında katılanlar, telefon numaraları ve mail adresleri, biz de toplantılarımızda hep böyle yapıyoruz; bu kanıt. Bakın, 1998 yılının takvimi; 2008 yılında yakalanıyor ve 2008 yılındaki bu takvim yapraklarını da polis suçlu diye, "Suç unsuru var" diye yazıyor, savcı da "Suç unsuru var" diye iddianameye koyuyor. Bunları çoğaltmak mümkün, bunları bugün için hazırlamadım. Bunlar savunma için hazırlanmış pano taslakları...

Bir şey daha var: Doküman nedir; belgedir. Savcı iddianamesinde dokümanları yazmaya başlıyor, bir yerinde "tabanca" diyor, öbür yerinde "dolu şarjör" diyor, öbür yerine "fişek" diyor. Onun için İstanbul Barosu burada bu yanlışlıklarla, yasa ihlalleriyle mücadele etmek istiyor. Ama, arkadaşımızın yaptığı eleştiriye, düşünceye her zaman saygılıyız. Bize ülke çapındaki bütün yolsuzluklara, bütün haksızlıklara karşı mücadele verme yolunu gösterdiği için teşekkür ediyoruz. Aslında İstanbul Barosu tarihsel refleksi ile tüm yasadışılıklara karşı çıkmaktadır.

Son günlerde hepimizin yaşadığı bir konu daha var; ağır ceza mahkemelerinde bu artık yöntem oldu, yasada yer almayan bir yöntem: Duruşmaya giriyorsunuz, duruşma günü verilmeden önce sayın yargıç, reis sizi dışarı çıkarıyor, savcı ve heyetle baş başa kalıyor. Siz içeri giriyorsunuz, ara kararını okuyor. Peki, bunlara avukat arkadaşlarımız niye itiraz etmiyor, niye ses çıkartmıyor? Yani, bizlerin de kabahati var. Her birimiz artık bu yasa dışılığa, bu yanlış yönetime karşı çıkmak zorundayız. İşte bunun temelinde arkadaş-

larımın da daha önce söylediği gibi, hâkimin, savcının eğitimsizliği gibi, avukatın da eğitimsizliği yatmaktadır. Kendimizi çok iyi yetiştirmek, çok iyi öğrenmek ve mesleğimizi çok iyi yapmak zorundayız.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederiz.

Başka söz isteyen yoksa, konuşmacılara söz vereceğim, sonra kendim bir toparlama yapacağım.

Buyurun.

AYHAN GÖDEKMERDAN

Ben tabii bir yerde de cevap vermek zorunda hissettim bazı şeylerden ötürü. Bir defa kendisini rahmetle analım, idare hukuku hocamız, Mukbil Özyörük Hocamızın bir sözü vardır, "*Ben pozitif hukukçuyum, ispat isterim*" derdi. Muhittin Beyin bir cumhuriyet savcısının tutuklama talebiyle ilgili yazdığı yazı örneğini, onu ben kendisinden rica edeceğim. Algıladığım şekliyle söyleyeyim: Esasında yeni CMK'da, 102. maddenin 1. fıkrasında cumhuriyet savcısı tutuklama talep ederken mutlaka gerekçe gösterecek, artı neden ötürü diğer adli kontrol tedbirlerini yetersiz gördüğünü de açıklayacak. Bakın, siz öyle değerlendiriyorsunuz, ben öyle değerlendirmiyorum. Acaba bu cumhuriyet savcımız, yasaya uyma gibi bir hata mı yaptı; "*Ey mahkeme, şunun tutuklanmasını talep ediyorum, şu şu gerekçelerle de, ben adli kontrolü yetersiz görüyorum*" mu dedi? Ben algıladığım şekli söyleyeyim, muhtemelen öyle olduğu kanaatindeyim. "*UYAP'a biz bunu giremiyoruz*" diye oraya not düşmesi, yani ihmal

filan da değil o, fahiş hata. Ben o konuyu öyle algıladım.

Cumhuriyet savcısı gerekçe göstermek zorunda, kanun bunu açıkça söylüyor ve biz, kendi adıma söylüyorum, üzülerek söylüyorum, halen daha cumhuriyet savcılarımıza, arkadaşlarımıza tutuklama taleplerinde ikinci bir paragraf açıp, “*Şu şu şu gerekçelerle adli kontrolü yetersiz görüyoruz*” ibaresini koyduramadık. Ben bunun sıkıntısını yaşıyorum, siz tam aksini söyleyince biraz şaşırdım, onu itiraf edeyim. Görevi kötüye kullanma suçunu teşkil eder mi, etmez mi? Tabii ki ben yargı etik ilkelerinden bahsederken, en sonunda Yargıtay Ceza Genel Kurulunun kararının da son bölümünü okuduğumda söyledim, bu 257. maddedeki ihmali ya da kasti görevi suistimal suçunu oluşturabilir dedim.

Diğer konuya gelince; “*Her tutuklama talebi ve her tutuklama kararı suç teşkil ediyor*” gibi bir ifade kullandınız, yanlış mı anladım. Ben o zaman yanlış anladım.

Avukatsız tutuklama muhakemesinin yapılıp yapılmayacağı konusu, evet çok tartışılan bir konu. Sizler için tabii bunu burada tartışmak, özellikle doktriner bazda tartışmak çok güzel, çok hoş, hakikaten çok hoş. Ama, bir de uygulamanın, şu sayfanın öbür tarafından bakalım, örnek veriyorum; siz basit bir örnek verdiniz, ben daha ağır bir örnek vereyim, şu anda Bakırköy Adliyesinde yaşadığımız bir örnek vereyim. Adam öldürmek suçundan geliyor, avukatı yok, baro da görevlendirmiyor. Biz bunu salacak mıyız? Bakın, siz bir cepheden baktınız ve “*Salmak lazım*” dediniz, alkışladı arkadaşlar, ben de

alkışladım, hukuki olarak çok güzel. Peki, uygulamada ne yapacağız, bunu bırakacak mıyız? Bizim cephemizden de bakarsanız, yaşadığımız çok sıkıntılar var.

UYAP diyorsunuz; biz öyle gün oluyor ki, UYAP'la bir günde bir ifade alamıyoruz. Teknoloji düşmanı falan da değilim, aksine, teknolojiye çok meraklıyım, ama UYAP'la bir ifade alamıyoruz, bu da bir sıkıntı. Yani, bizim açımızdan da acaba bakmaya şöyle bir gayret etseniz, sıkıntıların çok olduğunu göreceksiniz.

Yargıyı etkilemeye teşebbüs suçu, arkadaşımızın değindiği bir şeydi. Bence şu anda yargıyı etkilemeye teşebbüs etmeyen kimse yok ki, kimi yargılayalım? Yargılamaya kalkıştıklarımızdan da bir sonuç alamıyoruz zaten. Çünkü, "*Nerede yargıyı etkilemeye teşebbüs suçu oluşuyor, nerede yargı kararlarının hukuki eleştirisi yapılıyor*" ayrımında, Hocamı tenzih ederek söyleyeyim, daha bir kesin şey koyamadık. Akşamları lütfen televizyon kanallarını şöyle bir dolaşın; her kanalda bir hukuki şey tartışılıyor, bir karar tartışılıyor, bir mahkeme kararı tartışılıyor. Ben 33 senedir bu işin içindeyim, bu son 2 senedir gördüklerimi görmedim.

Bir başka şey, avukatlarla ilgili söylediniz; Metin Başkanım da beni bağışlasın, o bahsettiğiniz davadan, hani "*İsmi lazım değil*" dediğiniz davadan çıkan her avukat arkadaşımız, bir kanalda o gün orada yapılan işlemleri, yargı işlemlerini tartışıyor, hâkimi yerden yere vuruyor, savcıcıyı yerden yere vuruyor. Yetmiyor, karşı avukatı yerden yere vuruyor. Biz kimi yargılayalım? Şu günlerde

en çok kızdığım söz; “Efendim, savcılar gereğini yapar, savcılar görevi davet ediyoruz.” Nereye gideceğiz? Yani, savcı Süpermen falan değil, onlar hikaye, masallarda olan şey. Hollanda’da bir Belçika savcısının sözüdür; biz bir soru sorduk, dedi ki, “Arkadaşlar; akıllı bir savcı, sonuç alabileceği işe girer.” Bir sorumuz üzerine bu cevabı verdi.

Evet, adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs suçu işleniyor değil, çok işleniyor, ama cumhuriyet savcılarının yapabileceği şey de o. Sonuçta nedir; dava açabiliyorsunuz. Açıyoruz davayı, ben 4 sene devlet güvenlik mahkemesinde çalıştım, infaz savcılığı da yaptım bu 4 sene boyunca, 4 sene boyunca 2 defa basın cezalarına af çıktı. Neyi yargılayacaksınız? Önemli olan yargılamak değil, devletin verdiği cezayı da infaz edebilmesi, infaz etmesi; bu da yok. Biz kendi kendimize orada mahkemecilik oynuyoruz.

Mevcut hâkim-savcı kadrosu, doğru, çok yetersiz. Bu kanunların çıktığı günden, yani kabul edildiği günden itibaren Metin Başkanım ile beraber ben de Adalet Bakanlığının eğitimciler kadrosuna girdim. Baştan beri takip ediyorum gelişmelerini de, hatta bir değişiklik çalışmalarında da buldum.

Bahri Hocamızın da -keşke kendisi de burada olsaydı, hatırlardı- bulunduğu bir toplantıda Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanvekili Celal Altunkaynak, kalktı, hâkim ve savcı sayılarını açıkladı. Yanlış aklımda kalmadıysa, 4 bin 500 civarında hâkim, bu tetkik hâkimleri filan dahil, uyuşmazlık, hepsi dahil, 3 bin 600 civarında da savcı var. Rakamları duyunca, Bahri Hocam tekrar

ettirdi, “Pardon, rakamları bir daha alabilir miyiz?” dedi. Böyle deyince, “Ben açıklama yapmam, düzeltme yapmam gerekiyor” dedi. Biz bu kanunları yaptığımız zaman, savcı sayısının 15 bin olduğunu düşünerek iki katı artırılması gerektiğini önerdik, yani 30 bin savcı hesapladık. Ama, şimdi Sayın Başkanın verdiği rakamlardan sonra bunu 10 kat artırmamız lazım. Türkiye’de savcılık kurumu böyle bir durumda.

Bu kanunla gelen diğer düzenlemelere bakalım: Adli kolluk; sabahleyin Hocam da değindi, bir arkadaşımız da değindi.

Arkadaşlar; biz adli kolluk konusunda 2005 yılından çok çok geriye gittik. Adli kolluk falan kurulmadığı gibi, eskiden emniyet müdürlerini görevlendirebilirken, şimdi onu da yapamıyoruz. Son olarak 15 gün evvel başsavcıların emniyet müdürleriyle ilgili düzenlediği değerlendirme raporları İçişleri Bakanlığının emriyle valilikler tarafından bizlere iade edildi, “Sizin adli kolluk amirleriniz, bizim ayırdığımız başkomiser rütbesindeki insandır” dedi. Kişilerdir, görevlerdir, küçültme anlamında söylemiyorum, yanlış anlaşılmasın. “En alt başkomiser rütbesinde adli işe bakan birimin amiridir, emniyet müdürünün bir görevi yoktur” diyor.

Peki, Ceza Muhakemesi Kanununda adli görevlerle ilgili düzenleme yapılırken, adli görevi olmayan en üst düzey emniyet görevlisi neden Hâkimler ve Savcılar Kanununa tabi kılındı? Bunun cevabı yok. İçişleri Bakanlığın-
dan gelen mütalaaya bakıyoruz, diyoruz ki, “O maddede kaymakam ve valiler de kendi özel kanunlarına tabi kılındı, onların da mı adli

görevi var?" "Bu mantıktan giderseniz, onların da adli görevi vardır demektir" diyor. Biz adli işleri kime gördüreceğimizi bilmiyoruz, eski usulde devam ediyoruz. Bunun çözüm yeri, ben hep söylüyorum, bana göre yargıda olacak, bir şekilde bunu yargıya taşıyacağız. Ama, bunu birini mağdur etme pahasına mı taşıyacağız, yoksa meslek kuruluşları mı gidecek, onu bilemiyorum. Fakat, şu anda biz tam bir boşlukta bu konuda.

Cumhuriyet savcısının görüşmelerde duruşma salonundan çıkmaması, biraz daha bunu geliştirerek, hatta genişleterek kürsüde oturup oturmaması sorunu, en çok tartışılan sorunlardan. Benim kişisel görüşümü soracak olursanız, ben cumhuriyet savcısının kürsüde oturması taraftarı değilim. Bunun sebebi de, çok açık ifade ediyorum; ben duruşma salonunda cumhuriyet savcısı olarak değerli kardeşimiz Muhittin Beyin bahsettiği o kamu avukatlığı görevini yaparken en az sizler kadar özgürce konuşmayı çok istiyorum. Bugün bizim üzerimizde bir zırh vardır, biz bu zırhı kırıp kendimizi ifade edemiyoruz, yapamıyoruz, yapma imkânımız da yok. Kürsünün orasında oturmuşum, burada oturmuşum, ben çok fazla da değer vermiyorum, açık söylüyorum. Bunun başka örnekleri de gördüm, yani Hollanda'da da, Belçika'da da gördüm. Fransa'da bilmiyorum, sadece uluslararası mahkemeyi gördüm orada, ama orada da mesela aynı seviyede ayrı yerde oturuyorlar. Bence hiç önemli değil. Bence o duruşmada savcı olarak o duruşmaya ne katıyorsun, hukuka ne katıyorsun, nasıl bir katkıda bulunuyorsun, benim için önemli

olan odur.

Buradan hareketle, cumhuriyet savcısı duruşma salonundan görüşmeler sırasında çıkmalı mı? Ben orada biraz farklı düşünüyorum. Cumhuriyet savcısı heyetle aynı yerde olmamalı, doğru, ama heyet çıkmalı, ben çıkmayacağım, kanun öyle. Fakat, heyet çıkmıyor, Sayın Başkan DGM'deki uygulamayı da biliyor, ben DGM'de de ben dışarı çıkmam diyordum. Çünkü, çıktığım zaman duracağım bir yer yok, hiçbir yer yok. Bu konuda Adalet Bakanlığının da cumhuriyet savcılarına bir yazısı var, genelge de olabilir, tam emin değilim; "*Duruşma salonunda kalsa bile cumhuriyet savcısı, heyete dahil olmuş gibi davranışlardan kaçınması*" diyor. İdeal olanı, heyetle beraber olmasın, ama duruşma salonundan heyet çıkmıyorsa, ben niye çıkayım, siz niye çıkasınız?

Bir başka tartışma, tartışıyorsunuz, ben bu forumlarda falan çok görüyorum, "*Efendim, gereği düşünüldü, avukat bey ayağa kalk.*" Kalkmayın, kanun nerede kalkacağınızı yazıyor. Ben meslek hayatım boyunca mütalaa, görüş verirken hep ayağa kalktım, belki Metin Başkan da rastlamıştır. Askeri mahkemede başladım, 1978'de ayağa kalkmaya, iki tane yüzbaşı üye bir müddet sonra uyardılar, "*Sen kalkınca, biz de kalkmak zorunda kalıyoruz, otur*" falan dediler. "*Yok, ben kalkayım*" dedim. Kalkmayın.

Tutuklamalarla ilgili konulara geelim. Tutuklama, evet, gerekçe olacak. Niye gerekçe olacak? Bir defa hâkim gerekçeyle kendini denetleyecek. Hâkim, itiraz makamının o kararı denetlemesine zemin hazırlayacak.

Şüpheli de niye tutuklandığını o gerekçede okuyacak, "Benim şunu şunu yaptığım iddia ediliyor." Suç yazılacak, varsa bir-iki tane olgu yazılacak, bunlar yazılacak. Keşke UYAP'tan bir forum getirseydim, tutuklama şeylerine. Yani, sistemdeki hataları, uygulamadaki hataları tartışalım, ama lütfen bunu sadece ve sadece savcılara, hâkimlere yüklemeyelim, genel bir sıkıntımız var.

Hocam, başka soru olursa cevaplandırırım, ama sadece şunu söyleyeyim: İnanın, cumhuriyet savcıları da en az sizler kadar şu kanunun veya hukukun diyelim uygulaması için çaba sarf ediyor, buna inanın. Yeterli-yetersiz, tartışması ayrıca yapılır.

Av. METİN ÇETİNBAŞ

Arkadaşlar; teknik konulara hiç girmedik, ama şunu samimiyetle söyleyeyim: Hâkim ve savcılarla ilgili zannediyorum Türkiye'de en uzun dönem benim başkanlığında yeni ceza sistemi eğitimleri yaptık. Değerli Başsavcımın çok büyük katkıları var ve yasal değişiklikler, uygulamadaki zorluklar vesaireyi yazılı olarak da dile getirdik, ilgili kurumlara ilettik, uygulamada doğacak sıkıntılar bakımından. Şuna emin olun: Uygulamanın nasıl olacağı konusunda mahkemeler arasında çok büyük farklı uygulamalar, görüş aykırılıkları olduğu gibi, Yargıtayda da oturmuş bir görüş yok. Çünkü, 80 yıllık uygulamayı bir tarafa koyduk, hiç gerek yokken. Elbette hataları vardı, yanlışları vardı, düzeltilirdi, düzeltilmesi gerekirdi, eksikleri vardı, yanlışları vardı. Elbette mahkemelerin yaptığı her şey doğru falan da değil; insanlar, kurumlar hata yaparlar, yapabilirler. Avukatlar da hata

yapar, hocalar da hata yapar. Önemli olan, bunları düzeltmek, geliştirmek.

Biraz isterseniz teknik yöne geçmek istiyorum, ama sabahleyin eleştiri getiren arkadaşlar vardı, özellikle şahsımla ilgili. "En iyi Kürt, ölü Kürt" meselesini gündeme getirdiler, o konuda birkaç şey söylemek gereği duyuyorum. TCK 216. maddesi; TCK 216. maddesindeki halkı kin ve nefretle karşı karşıya bırakmak suçunun oluşması için 1. Kin ve nefrete ulaştıracak sözün aleni söylenmesi lazım. 2. Bu sözün söyleyen ve dinleyenler bakımından İnsan Hakları Mahkemesinin kabul ettiği bir kıstas var; kim nerede, ne zaman, ne söylemiş, kime karşı söylemiş gibi. 3. Bunun arkasından açık ve yakın bir tehlikenin çıkması lazım. Bir başka şey; bu suç, dinlemeler bakımından katalog suçlardan değil, yani demin adil yargılamayı etkileme suçu vesaire gündeme geldi. Adil yargılamayı etkileme suçu bakımından da katalog suçlar olduğu için dinleme yapılamaz. Keza izleme, gizli görevli vesaire yapılamaz. Keza bir başka suç için yapılmış olsa bile, bu sayılan suç bakımından elde edilen deliller kullanılamaz.

İsmi malum dosyada iki tane şahıs var, psikolojileri gerçekten tartışmalı, inceleme konusu yapılabilir, ama Türkiye'ye küfrediyorlar, birbirlerine küfrediyorlar, kurumlara küfrediyorlar, "Bankaları soyalım, onu yapalım, bunu yapalım" diyorlar. O arada da bu son derece sevimsiz, son derece şey telefon konuşmasında söylüyorlar, iki şahsın kendi arasında özel telefon görüşmesi. Böyle bir sözü sempatik karşılamak başka bir şey, antipatik karşılamak başka bir şey, suç say-

mak başka bir şey. İnanın ki, bütün toplumda bu sözün nefretle kabul edileceği belli, bunda beis var mı? Yani, birileri küfürlü konuşursa, bu ister resmi kurum olsun, ister başka bir şey olsun, birilerine hakaret ederse ya da adamın cinsel tercihleri, konuyla hiç ilgisi olmayan davada bangır bangır ortaya konulursa, o tercihi kullandığı, kullanmadığı yönünde toplumda bir şekilde kin ve nefret doğacaktır.

O malum davanın iddianamesinde, bu sevimsiz laf döne döne birçok yerde kullanılıyor, yerli yersiz. Bir şey söylüyor, “Orada zaten böyle bir laf da vardı” deyip söylüyorlar. Tekrar kriterleri söylüyorum: 1. Bu suçun oluşması için aleni söylenmesi lazım. 2. Aleni söylenmesi yetmiyor, açık ve yakın tehlikenin olması lazım. Şunu ifade edeyim: Bu bahsettiğim şahıslar, toplumda bilinen falan insanlar değil, sıradan eski sabikalılar vesaireler, insanlar, toplum bakımından ilgi çekecek insanlar değil. Onların söylediği söz bakımından ciddiye alınır tarafı yok. Ama, bunu bir siyasi söylerse, toplumda bilinen, güvenilen bir insan söylerse, bu tür sevimsiz, nefretle anılacak, halkı gerçekten rahatsız edecek şeyleri, elbette suç. Açık söyleyecek, açık ve yakın tehlike çıkacak.

Benim duruşmada söylediğim şey, bu lafı benimsemek değil, şu iki telefon görüşmesinin suç olmadığı ve söylediğim şey, yine esasında aleni olmaması gereken, aleniyete dökülmesi gereken şey, iddianamede döne döne verilerek, duruşmada okunarak, esasında iddianame marifetiyle 216. maddedeki suçun

işlenmesidir. Hepiniz özel telefonlarınızda konuşuyorsunuz, ediyorsunuz. Birçok kişi dinlemekten rahatsız, artık herkes dinleme manyağı oldu, ilgili ilgisiz, doğru mu? Şeyde var, biri zamparalık hikayesini anlatıyor, zamparalık hikayeleri dizilmiş oraya. Yani, adamın zamparalık hikayesinden kime ne? Dava, başka bir dava. Bunu döne döne verdiğiniz zaman ya da özel telefon görüşmesinde birilerine hakaret ettiniz, sinirlendiniz birine, bağışlayın, “*Hayvan herif*” falan dediniz. Diyebilirsiniz, o sizin özeliniz, hayal ettiniz. Kalkıp şimdi burada o sizin biriyle özel görüşmenizde ismi lazım olsun olmasın, o şahısla ilgili “*Hayvan herif*” dediğiniz iddianamenin 10 yerine konulursa, hiç ilgisi olmadığı halde, o zaman iddianame marifetiyle bir hakaret suçu oluşabilir, savcıların yarattığı suç olur. Demek ki 170. maddeye uyulacak.

Geçiyorum, benim sözüm değil, ama bir şekilde maksatlı olarak bana yamanmaya çalışılıyor, ben söylemişim gibi ifade ediliyor. Benim söylediğim, bir avukat olarak bunun suç teşkil etmeyeceği. İkincisi, elbette eleştirilebilir, ama buraya o iddianamede döne döne konulması kabul edilebilir bir şey de değil, yani ilgisiz bir şeyin döne döne koyduğunuz zaman, orada bir maksat arıyorsunuz. Neden bu iddianamede döne döne 10 yerde bu konuşma var ya da diğer iddianamede konulduğunu zannediyorum, ek iddianamelere.

İsterseniz, birkaç teknik şey söyleyeceğim. Türkiye'de baştan söyledim, sabahki konuşmamda, hâkim-savcı vesaire sayısı az, eleman, personel sayısı az. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bununla ilgilenmiyor. Avrupa

İnsan Hakları Mahkemesi diyor ki, “*Bu sizin sorunuz, devlet bunu çözsün kardeşim. Makul sürede bu davayı çözmezsen, seni mahkûm ederim.*” Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 3 ana kriteri var. Birincisi, dava konusunun niteliği. İkincisi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bu davayı makul süre yönünden götüren tarafın tutumu, davacının tutumları. Üçüncüsü, görevli makamların tutumları. Eğer dava konusu basit bir mahkemeyse, -bu hukuk davaları bakımından da geçerli, ceza davaları bakımından da geçerli- örneğin A şahsı, B şahsına basit bir tapu uygulamasıyla ilgili tapu iptal davası açtı. Eğer hâkim, 10 selce dosyayı incelemeye almış, 5 celse tapu kaydı gelsin diye uğraşmış, 20 celse bilirkişi peşinde koşmuş, 30 celse bilmem ne yapmış ise, davacısı 1 kişi, davalısı 1 kişi, çok basit bir dava, ondan sonra ağzıyla kuş tutup mahkeme en iyi kararı da verse, diyor ki, “*Makul süre aşılmıştır.*”

Fakat, vakit kalırsa, Hocam da müsaade ederse, Türkiye ile ilgili birkaç mahkûmiyet kararı örnekleri getirdim.

OTURUM BAŞKANI

3 dakika kesmenizi rica ediyorum. Turgay’a da bir kısa söz vereceğim, ondan sonra toparlayacağım, bitireceğiz.

Av. METİN ÇETİNBAŞ

Peki, 3 dakikada keseceksem, o zaman uygulamayla ilgili bir sorunu getireyim, avukat arkadaşların da dikkatini çekmesi bakımından. Şunu söyleyeceğim arkadaşlar: Teori bakımından bir hoca olarak da söyleye-

yim, dikkat edilmesi gereken şeyler; bizim ceza sistemimiz, anayasal sistemimiz, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden daha ziyade, özellikle 2005'ten sonra daha kuvvetli delil arıyor, tutuklama vesaire için. Listelediğiniz zaman, endikatör dediğimiz suç araştırması bilgi toplama işlemlerini gerektiren bir belirti, yani belirli yerlerde suç faaliyeti olduğunu ortaya koyan kişiler varsa, onlara endikatör deniliyor teoride. Onlara göre, kolluk, özellikle önleyici kolluk hizmetleri yapıp, burada suç işleniyor mu; suç araştırması yapacak. Basit suçu da varsa, suç soruşturması başlayacak. Makul şüphe varsa, durdurma, kimlik sorma, arama işlemleri yapılabilir makul şüphede, bizim teknik mevzuatımıza göre. Yeterli şüphe, yani Feridun Hocamın "190 mahkûmiyet gerektirir, şüphe varsa", ki ben yüzde 70'e razıyım, iddianame düzenlenecek. Kuvvetli suç şüphesi varsa, o halde bu bizim mevzuatımıza göre yapılacak işlemler, taşınmazlara, hak ve alacaklara el koyma, şirket yönetimi için kayyum tayini, bilgisayarlarda arama ve el koyma, iletişimin tespit ve dinlenmesi, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi, teknik araçlarla izleme ve sonra tutuklama yapılır, kanaat oluşmuşsa hüküm verilir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, tutuklama vesaireler için makul şüpheyi arıyor arkadaşlar. Bizim sistemimiz kuvvetli şüpheyi arıyor, daha ileri götürdü. Fakat, makul şüphe dediğimiz şey, orta zekalı, orta hayat tecrübesinde olan bir insana göre objektif bir değerlendirme, "Ben şu evi aramaya gittiğimde neyi bulacağım"ın ortaya rahatlıkla konuldu,

“Evet, bu mevcut delillere göre olabilir” denilen makul, akla yatkın vaziyet arkadaşlar.

Bir uygulamayı daha söyleyeceğim, gözaltı süreleriyle ilgili. Yanlış bir uygulama var, 4 gün gözaltı süresi, artı hâkim önüne getirme süresi bakımından. Kural şu: Bir şahıs, devlet tarafından, devlet erkini kullanan yetkililer tarafından yakalandığında, özgürlüğünden mahrum edildiğinde, onunla ilgili bütün hakları tesis etmek, sağlamak devletin görevidir. O şahıs yakalandığından, yani hürriyetinden mahrum edildiği andan itibaren, özgürlüğünü istediği gibi kullanamadığı andan itibaren “İşkenceye uğradım” iddiası varsa, “İşkenceye uğradım” diyorsa, ona işkence yapılmadığını devlet ispat etmek zorunda, sorumluluk ters. Dolayısıyla her şeyin kayıt altına alınması lazım.

İkincisi, yine şahıs şu saatte tutuklandı, yakalandı; ilk 24 saatlik, DGM’ler için söyleyelim, 48 saatlik süre başladı. Ondan sonra nihai 4 günlük süre, yakalandığı andan hâkim önüne çıkıncaya kadar olması lazım. Fakat, uygulamaya baktığımız zaman, sanki 4 günlük süre, bütün soruşturmalarda, bütün davalarda Allah’ın emri gibi kullanılması lazım gibi uygulanıyor; yanlış. Yani, şu: Diyelim ki bir şahıs yakalandı, hırsızlık suçundan ya da başka suçtan. Yakalandığı andan itibaren dakika dakika, saat saat kaydının tutulması, hangi işlemlerin yapıldığının ispata elverişli olarak soruşturma evrakına yansıtılması lazım. Adamın işi 12. saatte bittiyse, derhal hâkim önüne sevk edilmeli. Eğer şahsın işi 12 saat içinde bitmesine rağmen bu 24 saat uygulanıyorsa, 48

saate çıkartılıyorsa, artı süre veriliyorsa, bu takdirde mutlaka ve mutlaka özgürlük ve güvenlik hakkının ihlali, Anayasanın 19. maddesinin ihlali, tutuklamayla ilgili hükümlerin ihlali. Bu konuda geniş, yanlış bir uygulama Türkiye'ye maalesef yerleşti. Bunu her halükârda böyle toplantılarda dile getireceğiz, uygulamayı değiştireceğiz.

Prof. Dr. ERDENER YURTCAN

Teşekkür ederim.

Toplantıyı kapatacağım, iki kelime edeceğim, kimseye söz vermiyorum. Şöyle bir şey yapıyorum: Bu bir toparlama konuşması, kesinlikle bildiri falan sunmayacağım. Toplantının yöneticisi olduğum için, bu konuşmaları, anlatılanları, soruları, hepsini dinledim.

Katalog suçlar meselesi; bu laf Almanlardan geldi. Onlar böyle terimler yaratmaya meraklıdır. Almanların yasalarında da vardır, liste yapıp "*Filan konuyla ilgili şunlar esas alınır*" biçiminde falan... Bizim de son dönemde cezacılarda Alman hukukuyla çalışanlar çoğunlukta. Onların birçoğunun çok açık söylemek gerekir, bu durumlara gelmesinde katkısı olan bir adamım. Onları mektepten sonra Almanya'ya gönderen, önce dilleri öğrenmelerini sağlayan, sonra kariyerlerini yapmaları, o fırsatı veren adamlardan biriyim...

"Kaçma şüphesi, delil karartma" adı altında özetlenebilecek birtakım nedenlerle, onlara dayanarak kuvvetli şüphe meselesinin doğduğu durumlarda tutuklama cihetine gidilebileceği biçiminde normlar getiriliyor

yargılama sistemlerine. Bir şeyi kesinlikle göz ardı edemeyiz. Dünya örneğinde ceza yargılaması ve ceza adalet sisteminin söz konusu olduğu her yerde tutuklama da bir kavramdır, sabah açış konuşmasında da söyledim, vazgeçilmez bir kavramdır, ama enine boyuna tartışarak, koşulları dört dörtlük yerine oturarak uygulanabilecek bir ceza yargılaması önlemidir. Bunun öz Türkçe açıklaması şudur: Koşullar ve nedenler oluştuğunda tutuklanacak adam, suçluluğu sabit olmadan evvel içeri alınacaktır, bu da bir gerçektir.

Ancak, Türkiye'de siz 100. maddeye yazınca, bak o listeye, gir içeri, sizi uyarıyorum; bazı sulh ceza hâkimliği kararlarında gerekçelendirirken, 100. maddenin yanlış okunup kesinlikle soruşturma konusu olay 100. madde kapsamında olmamasına rağmen, 100. madde kapsamındadır diye verilen tutuklama kararları gördüm, elimde örnekler var. Sizi de ikaz ediyorum, o açıdan da bakmak lazım. Bu katalogu oraya yazmak Anayasaya aykırı değil bir kere, yani bu Anayasaya aykırılık laflarını falan 3 kere oturup 5 kere düşünüp telaffuz etmek lazım. Şimdi baktım burada 19'a, "*Kanunda açıklanan başka nedenlerle*" dediği zaman, bir düzenleme yapılabilir.

Bir ülke gerçeği var; 3842/1992. O yasayı Türkiye Cumhuriyeti Devleti bana yaptırdı. Orada bu şekilde saymak yerine, bir sınırlama koymuştum ben, "*7 yıl ve üzeri ağır hapsi gerektirecek filler bakımından kaçma şüphesi varsayılabilir*" koymuştuk. Ondan önceki dönemde ağır cezalı suçlarda kaçacak sayılır, Köylüoğlu'nun güzel söylediği karine,

karinenin de ispatı, aksinin ispatı mümkün. Ama, yenisini yapıyorum diye eskileri yıkarsan, o zaman bu tür karışıklıklarla tabii herkes söyledi; Çetinbaş da söyledi, Sayın Savcım da söyledi, Turgay, hepiniz söylersiniz, düşünürsünüz, her şey birbirine giriyor tabii. O bakımdan, *“Efendim, bu Anayasaya aykırıdır.”* Yok, o kadar işi öteye götürmemek lazım, *“Sistemi bozan bir düzenlemedir”* demekle yetinmek lazım.

TCK 288; dün bunun zirveden ihlali oldu, takip ettiniz mi? Ankara Barosunun 75. yılı kutlandı, Yargıtay Başkanı kokteyle gitti. Cumhuriyet Halk Partisi yeni çıkan yasanın Anayasaya aykırılığını iddia etti ve Anayasa Mahkemesinde dava açtı. Yargıtay Başkanı diyor ki, *“Olmadı, bu çıkan yasa Anayasa 145'e aykırı.”* Bunu böyle koyarsanız, bu 288.

Bakın, her hukuk normunun iki temeli olur; *“occasio legis”*, ondan sonra o niye konuluyor? Bir de *“ratio legis”*, altında güdülen amaç ne? Yargı, toplumdaki birtakım egemen güçlerden etkilenmesin de önüne getirilen uyuşmazlığı hukuk platformunda hukuk normlarına ve kurallarına göre çözsün amacı güdüldüğü için, bu 288 getirilip Ceza Yasasına yazılıyor. Bu eskiden Basın Yasası 30'da da vardı, şimdi 19'da var, 288 var. Gödekmerdan'a kesin katılıyorum, her akşam yüzlerce ihlal, yani herkes artık bir nefi fütursuzca her türlü yargısal karar, hüküm, işlemle ilgili olarak değerlendirmeler yapıyor. Bir tek şey yapılabilir: Basın ve medya, televizyon, haber verme, halkı aydınlatma görevi ölçütünde bilgi verebilir. Onun dışında yapılanların hepsinin bu hükme aykırı

olduğunda kesinlikle kuşku yoktur. Kimse de diyemez, -bu örneği kullanın, çok seviyorum, yıldır kullanıyorum- “O da ehliyetsiz araba kullanıyor” hukuk kabul etmez, hukuk böyle bir şey kabul etmez. Sen ehliyet alıp otomobil süreceksin.

Bu sabit ikametgâh hikayesinin hikaye olduğunu -çok seviyorsunuz onu, farkındayım- Ceza Avukatının El Kitabı, oraya yazdım; “İyi aile babasıdır, saat 17.00 oldu mu daireden çıkar, evine gelir”le adam tahliye olmaz diyorum, hukukla olacak bu. Bu sabit ikametgâh falan, bunlar hikaye. Neden kaçma şüphesi yok, “Deliller toplanmıştır, bundan sonra değişmez”i yargıcın önüne koymak lazım.

“Duruşmadan çık, ara karar vereceğim ey avukat ya da avukatlar” çok ucuz bir yöntem. Avukat sıfatıyla buna karşı tavır konulacak, çıkılmayacak. Kalabalık bir dava bakıyoruz, 15 gün evvel Sultanahmet’te, çok sanıklı dava, sanık sayısının 2 katı da avukat duruşmada. Orada mahkeme zirve yaptı, şöyle: Birtakım şeyleri söyledik, anlattık falan... Asliye cezada görülüyor dava, döndü dedi ki, “Savcı, sizin beyanlarınız ve istemlerinizle ilgili mütalaa verecek. Lütfen salonu boşaltır mısınız?” Bu yaşadığımız olaydır, yani kimse bunu bana anlatmadı. Ben ayağa kalktım, “Biz çıkmıyoruz” dedim; “Mahkemenin ve savcının avukatlardan bir korkusu mu var?” dedim. “Burada müşterek bir iş yapıyoruz, savcılığın kamu adına ifadesini ve beyanını dinlemek istiyoruz, ona karşı da gerekirse beyanda bulunacağız” dedim, çıkmadık. Hâkim, “peki” dedi, döndü savcıya,

“buyurun” dedi. Savcı öyle bir kelam etti ki, yeniden söz almam gerekti, yine beyanda bulundum. Döndüm hâkim de dedim ki, “Görüyor musunuz birlikte konuşarak bu işi birlikte yapmamızın faydalarını?” Sonra bir celse daha oldu, orada her şey düzgün bir şekilde gitti. “Ara karar vereceğiz, duruşma günü vereceğiz, çıkın” a tepki kesinlikle konulacaktır. “Mahkeme, heyet, müzakere edecek, avukatlar dışarı çıksın” denildiği zaman, “Savcı da duruşma salonunu terk edecek veya heyet kendi arasında görüşecek” tepkilerini koymak lazım.

Bakınız, avukatlık bazında birtakım şeylere sahip çıkıp tavır koymak, sonuçlar getirir. Rastladınız mı bilmiyorum, “Hüküm fıkrası ayakta dinlenir” in dışında ayağa kalkılmazın sonucu olarak konulan birtakım dosyalarda ve davalardaki tepkilerin bir sonucu olarak, artık ağır cezalarda, asliye cezalarda duruşmayı yöneten yargıçlar, “İsterseniz kalkabilirsiniz” diyor. Bu gelinen bir noktadır, konulan tepkilerin getirdiği bir sonuçtur. O bakımdan, bunları lütfen içimize sindirmeliyiz ve hep söylediğim bir laf yine geldi; bir mesleğe şeref ve itibarı kazandıracak, o mesleğin mensuplarıdır, şeref ve itibarı yerle bir edecek de o mesleğin mensuplarıdır. Bu kesin, değişmez bir gerçektir.

Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu yaptık Mayısın sonunda, orada ben bir konuşma yaptım. Dedim ki, “İstanbul Barosu delegeşi olarak genel kurullara katıldığım için son derece mutluyum. Geçmişte öğrencim olmuş meslektaşlarla bir araya geliyorum, çok mutlu oluyorum. Ama, bir şey var: Bazılarınız

yargıç kürsüden duruşma günü verirken 'Emrederseniz efendim' diyor, onlara hakkımı helal etmiyorum." Ne demek; o da görevini yapıyor, duruşma günü veriyor. Açarsın defteri, "Uygundur efendim" veya "Hayır, Konya'ya gitmem gerekiyor" dersin, diyalog böyle kurulur. "Emredersiniz" ne demek? "Emredersin" derse, bir daha celse o yargıç oturduğu zaman seni hiç takmaz. Bunu yapmaya meslek adına kimsenin hakkı yok.

Gelelim şu tutuklama yargılamasına: 3842 ile getirdiğim bir şeydir, orada Yargıtay bu kurumu sırtından bıçaklamıştır. Nasıl, biliyor musunuz? Oraya koydum ben, hazırlık soruşturmasında eldeki delillere göre içeri mi girecek, dışarı mı çıkacakla ilgili bir sanık hakkında tutuklama yargılaması yapılırken "Bu tutuklansın" diyen savcı gelecek, kürsüye oturacak dedim, öyle koyduk normu. Ama, bunu "Savcılar başka işleri de var" diyerek, oradaki o çekirdek noktayı âdeta gözardı ederek uygulamaktan kaçındılar. Olay Yargıtaya intikal etti, Yargıtay "Savcılar katılmasa da olur" dedi. Bana göre Türk hukuku adına elde edilecek çok büyük bir sonucu maalesef gerçekleştiremedik.

O kadar çok şey var ki, fazla uzatmıyorum, yalnız bir şeyi söyleyeceğim: Tutuklama, haksız tutuklama, uzun süre tutuklama, Türkiye'nin bu konuda çok büyük dertleri var. En büyük dert, DGM'leri kaldırdık diye ortaya çıkan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yaftayı indirip, özel ağır cezalar adı altında mahkemeleri kurmasıdır. Bu mahkemelerin kesinlikle sistem içinde yeri yoktur. Bunların kuruluşları, faaliyetleri, bunlarla ilgili norm-

larda Anayasaya aykırılıklar vardır. Yargıçlar arasında sınıf farkı yaratan normlar vardır, artı onlar da ağır cezadır, Sultanahmet'tekiler de ağır cezadır. Siz mahkemeler arasındaki görev bölüşümünü genel mahkemeler bazında kurup davaları ona göre paylaşırabilirsiniz. *"Bu özel ağır ceza mahkemelerine gelen işler çok sanıklıdır, efendim kalabalıktır."*

2001'den beri banka davalarına bakıyoruz, hâlâ bitiremedik, onlar az sanıklı mı? 150 klasör, 200 klasöre gelen banka dosyaları var, hâlâ bitmedi. O bakımdan, birtakım radikal çözümlere ve kararlara ihtiyacı var Türkiye'nin, ama bu çözümler için de bu özel ağır ceza mahkemelerini kaldıralım. Niye? Siz hiç -o hep dilime geldiği için söylüyorum- Sultanahmet ağır cezalarından birine gelen bir dosyada, yargıç önüne çıkmadan 8 ay, 10 ay tutuklu kalındığını duydunuz mu; hayır, duymadınız. Duyarsanız, ilk beni arayacaksınız. Bu özel ağır cezalara mahsus bir şey. Kimse *"Efendim, orada çok sanık var, olaylar karışık"* diyemez. Her olay kendi içinde basit veya karışık. O bakımdan, bütün bu sorunları gözardı edemeyiz. Sayın Başkanımız da sabah açış konuşmasında söyledi, bu çark, her şeyi bir tarafa koyuyorum, spesifik, bugünkü toplantıyla ilgili son değerlendirmemi söyleyeyim; bu tutuklama, uzun tutuklama, makul süreleri aşan, yargıç önüne insanları çıkarmayan, adil yargılanma hakkını ihlal eden yargılamalarda gelecek tazminatları Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bütçesi karşılayamayacak hale gelecek, gidiş bu.

Hepinize katıldığınız için teşekkür ediyorum.

